

Eseménytár
az 1993-as év zsidó krónikája

január hónap

január 7.

Az Észak-Magyarország című napilapban glossza jelent meg arról, hogy a lebontott szerencsi zsinagóga helyét legalább emléktáblával kellene megjelölni.

január 8-10.

Az Európai Zsidó Kongresszus Végrehajtó Bizottságának ülését Varsóban tartották. Az ülés az Európában tapasztalható antiszemitizmussal foglalkozott, valamint megvitatták az 1993 évi akciótervet. Előkészítették a varsói gettó-lázadás 50 évfordulójára való megemlékezést. Beszámoló hangzott el II. János Pál pápa és Edgar Bronfman, a ZSVK elnökének találkozásáról. Az auschwitz karmelita kolostor új épületbe költöztetésének eshetőségével is foglalkozott a grémium. Zoltai Gusztáv a magyarországi antiszemitizmusról beszélt, kiemelten foglalkozott a Csurka tanulmánnyal. Zoltai meghívta a VB-t, hogy a következő ülését Budapesten tartsa.

január 11.

„Fejezetek a magyarországi zsidóság életéből” címmel kiállítás nyílt a TIT Természettudományi Stúdiójában (XI. Bocskai u. 37.). Benda Kálmán megnyitójának szövege „Magyar zsidó história” címmel megjelent a Szombat 1993/2. számában (28-30. p.). A szokásoktól eltérően a megnyitón Jeszenszky Géza külügyminiszter is szót kért, és mint később oly sokszor, ezen az eseményen is kizárólag a németeket hibáztatta a holocaustért. Az MTA Judaisztikai Kutatócsoportja február 28-án a kiállítás két rendezőjének – Deáky Zita etnográfus és Csoma Zsigmond muzeológus vezetésével közös tárlatlátogatást szervezett.

január 13.

A miniszterelnök előterjesztésére Schweitzer József a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztje kitüntetésben részesült. A kitüntetést Göncz Árpád adta át a Parlament Nándorfehérvár Termében.

január 15.

1. A Magyar Írók Szövetségének épületében műsoros bemutató estet szervezett a Múlt és Jövő zsidó kulturális folyóirat a zenei különszám elkészülte alkalmából. Fellépett a Muzsikás együttes, a Bob Cohen dió és Kathy Horváth Lajos. Műveiből olvasott fel Balla Zsófia, Ember Mária, Koppány Márton, Schein Gábor és Varga Mátyás.

2. Megemlékezéssel egybekötött koszorúzást tartottak a Raoul Wallenberg emléktáblánál a róla elnevezett utcában. A mintegy 200 fő részvételével zajló ünnepség végül antiszemitizmus elleni tüntetésbe csapott át. A kilenc szervező egyike, Noszkai Gábor felolvasta az 1992. év antiszemita, rasszista krónikáját. Szervezők: Dárdai Zsuzsa, Daróczy Ágnes, Ill Márton, Makai Mária, Noszkai Gábor, Sárközi Ildikó, Seres László, Somos Iván, Zolnay János

3. Diplomáciai rangot kapott a debreceni hitközség alelnöke. Gervai Tamást a külügyminiszter a határon túli zsidó közösségekkel való kapcsolattartással bízta meg.

január 18.

1. A budapesti gettó felszabadulásának 38. évfordulóján a Dohány utcai Hősök templomában rendezett megemlékezésen emlékbeszédet mondott Singer Ödön főrabbi és Gadó György országgyűlési képviselő. Az országgyűlés nevében Szabad György házelnök koszorúzott.

2. A budapesti gettó felszabadulásának évfordulója alkalmából a Kolibri Színház bemutatja Simon Magda: „Nagyvárad harangok” című monodrámáját.

január 21.

1. A Mazsike Klubban Szita Szabolcs történész ismertette a Magyar Auschwitz Alapítvány és Dokumentációs Központban, valamint a jeruzsálemi Yad Vasem Intézetben folyó holocaust kutatásokat.

2. Konrád György író volt a vendége a Hunyadi téri körzetnek. A rendezvényen közreműködött Székhelyi József színművész.

3. Vandál pusztítás áldozata lett a nagykanizsai zsinagóga.

január 22.

Nyolc horogkeresztes karszalagot viselő színhed "zsidónak látszó" személyeket támadott meg a Döbrentei téri villamosmegállóban. A rendőrség letartóztatta őket, s a motozás során „Ki az idegenekkel” feliratú matricát talált náluk. A letartóztatták egyik tagja részt vett 1992. október 23-án a Parlament előtti demonstráción is. A randalírozókat a rendőrség rövidesen szabadlábra helyezte. Ez ellen a Mazsihisz tiltakozott, és határozottabb fellépést sürgetett a rendőrség részéről.

január 23.

A Pesti Színházban „Jób könyvének” színpadi adaptációját mutatták be. A szövegkönyvet a címszereplő Gálffy László készítette, rendezte Kapás Dezső.

január 24.

Pápán megalakult a Veszprém megyei Zsidó Kulturális Egyesület Wollák László elnök és Kántor Tamás titkár vezetésével.

január 25.

1. A Raoul Wallenberg Egyesület fórumot rendezett „Rasszizmus a mai magyar sajtóban” címmel (VIII. Baross u. 61.). A vitavezető Szalay Pál volt.

2. Megnyílt Erdélyi Lajos „Zsidó temetők” című fotókiállítása a Balassi Könyvkiadó boltjában (II. Margit krt. 1.). A tárlatot Tordai Zádor nyitotta meg.

január 27.

1. Kőbányán két neonáci megkéselt egy 17 éves zsidó lányt. A merényletre régóta tudatosan készültek. A rendőrség antiszemita röplapokat talált náluk. A késelés után felhívták a lány édesanyját, és vele is közölték a telefonban: „Leszámolás!” Boross Péter belügyminiszter február 1-én a Parlamentben szigorú nyomozást ígért mind a Döbrentei téri, mind a Kőbányai neonáci akció résztvevői ellen. Azt mondta, hogy a horogkereszt nem legalizálható. Király B. Izabella MDF-es képviselő pedig védelmébe vette a "hazafias érzelmű fiatalokat". A TV Híradó riporterének kérdésére: Miért védi azokat, akik cigányokat és más nemzetiségű fiatalokat bántalmaznak? - a képviselő asszony így reagált: „Maga provokál engem? Nincs magán is véletlenül sárga csillag?”

2. Raj Tamás főrabbi a zsidó egyház történetéről tartott előadást a kunszentmiklósi Művelődési Központban. Közreműködött Hirschfeld György kántor.

január 29.

A Measz gyűjtést indított az Óbuda-Újlaki téglagyár területén felállítandó emlékkő céljára.

Emléktáblát avattak a VIII. Üllői u. 32. számú ház, az egykori Vasudvar falán a Heidrich család tiszteletére. Az egykor tulajdonukban volt épületben menedéket nyújtottak zsidó családoknak, valamint a Valdemar Langlet által vezetett Svéd Vöröskeresztnek, továbbá a pápai nunciatura kórháznak is. Az avatóbeszédet Raj Tamás főrabbi tartotta.

Kiss József költő születésének 150. évfordulóján emlékestet rendeztek a Debreceni Hitközség székházának kultúrtermében. A megemlékezést Gergely Judit professzor és Deutsch László rabbi tartotta.

Elkezdődtek és június végéig tartottak a szentesi zsinagóga tetőszerkezetének építési munkálatai az önkormányzat megbízásából. A háború óta használaton kívül álló épület állagmegóvó munkálatait az önkormányzat későbbi hasznosítás reményében finanszírozta. A tervek levéltár, vagy a Sellye-hagyaték ide költöztetéséről szóltak.

A kunszentmártoni zsinagóga főhomlokzati felújítására és a gerendázat részleges cseréjére a Műemlékvédelmi Felügyelet 800 ezer forintot adott. A felújítás itt is úgy kezdődött el, hogy a hasznosításról még nem született döntés.

Az „Ellenpontok” című folyóirat 1993/Januári számában jelent meg Braun Róbert tanulmánya „Bitburg tegnap és ma – Vázlat” címmel. (12-14. p.)

A Szombat 1993/Januári számában Schweitzer Gábor „Tábor Béla emlékezete (1907-1992)” című írása jelent meg. Kroó László „Van egy problémám” címmel készített interjút Erdős Péter matematikussal (7. p.).

február hónap

február 1.

Budapesten tartották konferenciájukat az európai-, és észak-amerikai katonai lelkészek. Magyarországot Singer Ödön és Frölich Róbert főrabbi képviselte. A tanácskozásra 26 ország képviselőjében 76 táborigazgató gyűlt össze.

február 2.

A parlamentben antiszemita jelenségek miatt Gadó György országgyűlési képviselő interpellálta a belügyminisztert. Az interpelláció szövege olvasható a Szombat 1993/3. számában (3. p.). A képviselő egyebek mellett szóvá tette, hogy nyíltan árulnak antiszemita könyveket. Mónus és Szendi művei például a Testnevelési Egyetemen tartott rendezvényeken kaphatók voltak. A felszólaló a tetteges antiszemitizmus Döbrentei téri, valamint egy kőbányai diáklány ellen elkövetett támadás eseteit is felvetette. .

február 8.

1. Gergely Judit, a DOTE Gyógyszertani Intézetének professzora tartott előadást a Debreceni Magyar Izraeli Baráti Társaság rendezvényén „Zsidó nők a gyógyításban a Bibliától napjainkig” címmel.

2. Ítéletet hirdetett a II-III. kerületi bíróság a Szent Korona perben. Romhányi Józsefet - az időközben megszűnt lap főszerkesztőjét - bűnösnek találták három rendbeli, közösség elleni izgatásban és egy rendbeli, hivatalos személy megsértésében. Ezért hat hónapi szabadságvesztésre ítélték egy év próbaidővel. Stoffán Györgyöt kétrendbeli izgatásért 26000 forint, Bujdosó Gyulát pedig 18200 forint pénzbírságra ítélte. Budai Kulcsár Jánost pedig felmentették. Az ítélet ellen fellebbeztek.

február 9.

1. Róbert Péter történész „Max Nordau és kora” címmel tartott előadást a Mazsike Klubban.

2. Virág Teréz és Sipos András „Röppentyű” című dokumentumfilmjének bemutatóját tartották a Szindbád moziban.

február 12.

Komoróczy Géza professzor „Ez valódi urbánus élmény...” címmel közölt cikke a főváros "zsidó negyedének" rekonstrukciójáról szól a 1993. február 12-én megjelent Népszabadság Hétvége mellékletében (mell. III. p.).

február 14.

Az izraeli parlament magyar tagozatának elnöke Marcaliba látogatott a gazdasági kapcsolatok lehetőségének feltérképezése céljából. A Suchman Tamással folytatott tárgyalások során megállapodtak egy ötfős izraeli parlamenti küldöttség későbbi fogadásáról is. Előkészítették egy vállalatok és agrárüzemek közötti kapcsolatfelvételének lehetőségét a Budapest Bank közreműködésével.

február 15.

1. Az Új Élet 1993. február 15-én megjelent a Magyar Cionista Szövetség „Felhívása” az antiszemita jelenségek elleni összefogásra.

2. A Lauder Javne Zsidó Közösségi Iskola hatosztályos gimnáziumába felvételt hirdetett hatodikos általános iskolások részére. Az intézmény oktatási programja 15 évet ölel fel. 3-6 éves korig óvodába, 12 éves korig általános iskolába, majd 18 éves korig gimnáziumba járnak az intézmény tanulói. Az oktatási programról február elején nyílt napot rendeztek a szülők és az érdeklődők részvételével.

február 16.

A Zsidó Világkongresszus főtitkára, Israel Singer Budapesten az elkobzott zsidó vagyon visszaadásáról tárgyalt Jeszenszky Géza külügyminiszterrel. A tárgyaláson jelen volt Keller László, a ZSVK kelet-európai osztályának vezetője is, az ügyek vitelére vegyes bizottság alakult.

február 17.

„A magyar történelem héber nyelvű kútforrásai – Előkészítő munkálatok egy új forráskiadványhoz” címmel Shlomo Spitzer, a Bar-Ilan Egyetem professzora tartott előadást az ELTE, a Martin Luther King Társaság és a ZSVK. A rendezvény házigazdája az ELTE volt, itt első nap Csepeli György tartott előadást a sztereotípiáról. Második nap a BRFK munkatársa, harmadik nap a parlament emberjogi bizottságának tagjai mondják el tapasztalataikat. Negyedik nap az oktatás szerepe volt a téma, az ötödik napon a varsói gettó túlélője, Aliza Shomron volt a rendezvény díszvendége. Az utolsó napon koncertet rendeznek az Almási téri Szabadidő Központban.

február 17-21.

Jeszenszky Géza Izraelbe látogatott, Csfáton megtekintette a „Magyarországról elszármazott zsidók Emlékmúzeumát” is. A Csurka-üggyel kapcsolatos kérdésekre azt válaszolta: „Nem látok a fejébe... Ő egy jelentéktelen képviselő.” A magyar származású zsidókkal szervezett találkozón a holocaustért kizárólag a németekre hárította a felelősséget.

február 21.

„Itt vagyunk!” címmel 13 művész alkotásait állították ki a Mazsike Chagall Galériájában: Lukács Ágnes, Havas Eszter, Magén István, Balla Margit, Engel-Tevan István, Fehér László, Feldmann László, Benedek György, Kovács Julianna, Tuzson-Berczely Péter, Molnár Dániel, Thury Levente.

február 22.

Giorgio Perlasca emléktábláját avatták fel a Szent István park 35-ben lévő ház falán. Az emléktáblát a Mazsihisz, a XIII. kerületi önkormányzata és a Külügyminisztérium állította. Az avatáson Perlasca felesége és fia is megjelent.

február 26.

Az Alexa Károly főszerkesztő által jegyzett „Heti Magyarország” terjedelmes interjút közölt „Zsidók és magyarok” címmel. Az interjút Landeszman György vezető főrabbiival, és Zoltai Gusztáv Mazsihisz ügyvezető igazgatóval 1992 decemberében készítette az „Igen” című katolikus lap munkatársa, Ományi Kálló Györgyi. Az „Igen” című lap nem közölte a beszélgetést, mert úgy vélte, hogy az interjú alanya nem vállalhatja teljes egészében az elmondottakat annak indulatos volta miatt. A riportot készítő újságíró felkészületlensége és provokatív kérdései meggondolatlan válaszokra ingerelték a hitközség vezetőit. Így hangozhatott el Landeszman főrabbi szájából, hogy ha „a zsidó kultúra értékeit kivonnánk Magyarországról, akkor nem maradna más, csak a bő gatyva és füttyölős barack.” Az elhíresült mondatot tartalmazó interjút megszerezte a „Heti Magyarország”, és kiemelt részeket közölt belőle. Antall József miniszterelnök ebben az ügyben levelet írt Dávid Krausz izraeli követnek 1993. március 2-án. Úgy fogalmazott, hogy az antiszemitizmus elleni fellépés közös felelősséget jelent, ezért a Landeszman-féle megnyilvánulások károsak. A Mazsihisz 1993. március 3-án tartott előljárói értekezlete úgy határozott, hogy Landeszmannak kell helyre hoznia, amit elrontott. A Debreceni Zsidó Hitközség elnöksége tiltakozó nyilatkozatot tett közzé a sajtóban az elhíresült Landeszman-mondat szellemisége ellen. A „Gondolat-jel” című, a Kossuth Rádióban sugárzott műsor 1993. március 7-i adásában Székely Gábor, a főpolgármester-helyettese Zoltait és Landeszmant alkalmatlannak nevezte a magyarországi zsidóság vezetésére. A vezető főrabbi a „Népszabadság” 1993. március 9-i számában megkövetett "minden jó érzésű magyar embert", és elismerte: hibát követett el, amikor hozzájárult az interjúnak a „Heti Magyarországon” való közléséhez. A lap ugyanis az interjút megvágva, a provokatív kérdések nélkül jelentette meg. Ami pedig Székely Gábor felszólítását illeti a lemondásra, Landeszman véleménye az, hogy őt a rabbikar választotta, csak az hívhatja vissza. Önként nem mond le. David Krausz izraeli nagykövet Antall József miniszterelnöknek írt 1993. március 10-i válaszlevelében arra hivatkozott, hogy a tendenciózus kérdések hatására Landeszman elveszítette türelmét, és arra, hogy nyilvánosan bocsánatot kért. Stoffán György újságíró /aki a „Szent Korona”-per másodrendű vádlottja volt/ feljelentette Landeszmant Boross Péter belügyminiszternél /keresztény/ közösség elleni izgatás miatt. Tamás Gáspár Miklós a „Magyar Hírlap” 1993. március 18-i számában „A zsidó Mucsa” címmel megjelentetett kíméletlen cikkében becsületbeli ügyként kezelte Landeszman lemondását, mint egyetlen lehetséges megoldást. TGM véleménye szerint a főrabbinak vissza kell vonulnia a közéletből is. A Mazsihisz és a Rabbikar többször foglalkozott az üggyel. A Rabbikar 1993. március 17-18-én tartott együttes ülésén elhatárolódott a Landeszman által mondottaktól, ám mentő körülményként vette figyelembe, hogy Landeszman György kétszer is, nagy nyilvánosság előtt bocsánatot kért, ezért a sajtókampányt abba kellene hagyni. Olti Ferenc, a Mazsihisz és a Bzsh vezetőségi tagja lemondott, mert a két szervezet nem fogadta el azt a véleményét, hogy a történetek után el kell határolódni a Landeszman által mondottaktól. Feldmájer Péter a Mazsihisz elnöke azt az álláspontot képviselte, hogy aki ilyen hibát követ el, nem lehet a magyarországi zsidók vallási vezetője. Feldmájer álláspontja és Landeszman válasza megjelent az „Új Élet” 1993. április 1-jei számában. Vallási kérdésekben azonban a rabbikarnak van döntő szava. A rabbikar nem váltotta le Landeszmant, de felszólította, hogy állítsa helyre a magyarországi zsidóságról és annak vezetőiről kialakult megromlott képet. A parlament emberjogi bizottságának 1993. március 31-én tartott üléséről az ellenzéki képviselők kivonultak, mert Zétényi Zsolt MDF-es képviselő javaslatát az MDF ellenzavazat nélkül elfogadta. Zétényi azt követelte, hogy Landeszmant ismételt bocsánatkérésre szólítsák fel. A ellenzék kivonulása után az MDF egyhangú szavazata sem volt elég a javaslat elfogadtatására. 1993. április 11-én a Landeszman-ügyben a Mazsihisz és a Bzsh együttes ülést tartott. A 11 szavazattal, egy tartózkodással meghozott határozat azt javasolja a rabbikarnak, hogy mivel Landeszman önként nem mond le tisztéről, fogadjon el egy két évre szóló rotációs vezetőrabbi váltást, akkor ugyanis 1993. május 9-én lejár Landeszman mandátuma. A Mazsihisz és a Bzsh 1993. május 2-án tartott együttes ülésén Engländer Tibor a Landeszman-affairrel kapcsolatosan úgy vélekedett, hogy leváltása csak a szélsőjobboldalnak kedvezne. Többen ismét elítélték Landeszman meggondolatlan nyilatkozatát, de felvetették azt is, hogy a közgyűlést el kellett volna halasztani addig, amíg a vezető főrabbi hazatér Amerikából, és jelenlétében

megtárgyalni az esetet. Mivel a vezető főrabbi önként nem mondott le, a Rabbikar azt a javaslatot terjesztette a Bzsh közgyűlése elé, hogy az alapszabályt módosítva szüntesse meg a budapesti vezető főrabbi funkciót. A Bzsh a javaslatot elfogadta, így a Rabbitanács 1993. május 12-i ülésén - amelyen Landeszman György is jelen volt - megszüntették a budapesti vezető főrabbi tisztelet. Landeszman a döntéssel egyetértett. A továbbiakban csak a Dohány utcai főtemplom rabbijaként működött. A rabbikar a vezető főrabbi tiszteletet a következőképpen osztotta fel: hitközségi ügyek, elnökségi üléseken való részvétel: Deutsch Róbert és Frölich Róbert; külkapcsolatok: Schweitzer József; kapcsolattartás a társadalmi és politikai szervezetekkel: Domán István; szóvivő: Raj Tamás. 1993. augusztus 6-án a Hősök templomában péntek esti istentisztelet keretében búcsúztatták Landeszman György főrabbit, aki Torontóban vállalta el a nagybátyja vezette magyarnyelvű közösség rabbijának tisztségét. A Szombat 1993/6 számában összefoglalták a Landeszman-ügy főbb állomásait (4-10. p.). 1993. december 2-án a Budapesti Rabbikar választmányi ülése Raj Tamást jelölte a Dohány utcai főtemplom rabbijává, mivel Landeszman György 1994. március 31-ig kérte fizetés nélküli szabadságának meghosszabbítását. Raj Tamás 1993. december 19-től vette át a Dohány utcai főtemplom vezetését. A Magyar Szociológiai Társaság 1993. július 6-9-én rendezett kongresszusán Gadó János „Kései megjegyzések egy kellemetlen üggyhöz” címmel tartott előadást a Landeszman-ügyről. A Szombat 1993/7 számában olvasható az előadás szövege (3, 7. p.). Alexa Károly a Heti Magyarország főszerkesztőjeként – hogy még egy bört lenyúzzon az esetről – 1993 folyamán mintegy 270 oldalas kiadványt, „A Landeszmán-dossier” címmel jelentett meg a „Heti Magyarország” kiadónál. Az MTI élére történt kinevezése után pedig az Alexa összeállította könyvet kedvezményesen árulta a hírügynökség könyvesboltjában.

február 27.

A Mazsike Klubban Kardos G. Györggyel beszélgetett Szántó T. Gábor. A beszélgetés szerkesztett változata megjelent a Szombat 1993/6. számában „Egy humanista tehetség” címmel (33-39. p.)

február 28.

1. A Magyar - Izraeli Baráti Társaság vendégeként Boross Péter belügyminiszter határozott fellépést ígért a rasszizmus ellen. A Goldmark Teremben tett ígéret szerint a határozott fellépés a fasiszta jelképek eltüntetésétől a szervezkedések feloszlásáig, az antiszemitizmus politikai befolyásoló erővé válásának meggátolásáig terjed. Boross cáfolta azokat a híreszteléseket, hogy az egykori Szovjetunióból Izraelbe menekülő zsidók közül mintegy 100 ezer ember nem utazik tovább Izraelbe, hanem Magyarországon marad.

2. A Mazsihisz Síp utcai székházában köszöntötték 80-ik születésnapja alkalmából Benoschofsky Ilonát, a Budapesti Zsidó Múzeum igazgatóját.

A NÜB 1992. évi beszámoló közgyűlésén elmondták, hogy megterhelő feladatot jelentett a kárpótlásokhoz szükséges 15-20 ezer igazolás kiadása. Az aktivisták közül néhányan vállalták, hogy a holocaust témájú könyveket adattárszerűen feldolgozzák annak érdekében, hogy feltérképezhető legyen a holocaust-áldozatok sorsa.

Sopronban a hónap elején megkezdte a régi zsinagóga felújítását az Országos Műemléki Felügyelet. Az egy hónapig tartó felújítás után áprilistól látogathatóvá vált a régi zsinagóga, valamint a benne elhelyezett állandó kiállítás.

A Buksz 1993/1 számában Kovács András „A zsidó identitásról” című cikkében reagált Balog Iván „Varázstanítható-e az antiszemitizmus” című, a Buksz 1992/2 számában megjelent írására. (3-4. p.)

A Szombat 1993/2. számában interjú jelent meg Engel Tevan István grafikus művésszel „Aki látta Dávid királyt...” címmel (36-39. p.).

március hónap

március 1.

1. A Keresztény - Zsidó Társaság tisztújító közgyűlésén társelnökké választották Landeszman György vezető főrabbit, Dankó László kalocsai érseket, Hegedűs Lóránt református püspököt és Harmati Béla evangélikus püspököt.

2. Az ELTE Tanári Klubjában Robert Schindel író tartott felolvasást. A szerző 1992-ben „Gebürtig” címmel a Suhrkamp Verlagnál megjelent könyvéből az Osztrák Kulturális Intézet és az MTA Judaisztikai Kutatócsoport felkérésére olvasott fel részleteket.

március 4.

Pető Iván és Mészáros István SZDSZ-es képviselő ellátogatott a Mazsihisz székházba, és megbeszélést folytatott Feldmájer Péter és Zoltai Gusztáv Mazsihisz vezetőkkel.

március 3-4.

A „Hanoár Hacioni filmklub” a Szindbád moziban rendezett vetítésein „A fogadó” (lengyel film; rendező: Kavalerovicz); „A hajnal” (magyar-izraeli; rendező: Jancsó Miklós) és „A Gólem” című filmeket mutatták be.

március 7.

1. Tisztújító közgyűlést tartott a Szombathelyi Zsidó Hitközség. A lemondott Szántó László elnök helyett Lakatos Jánost választották meg. A vezetőség többi tagja: Fellner Ágnes, Kövesdi József, Márkus Sándor, Rózsahegyi Ernő, Singer Péter, Sugár László. Szombathelyen Talmud-Tóra oktatás van, nőcsoport működik, valamint az államtól visszaigényelt ingatlanban megkezdődhet az Idősek Szociális Otthonának működtetése.

2. A Nemzetközi Dachau Bizottság Végrehajtó Bizottsága először tartotta ülését Budapesten. Göncz Árpád köztársasági elnök a Parlamentben fogadta a szervezet vezetőit.

3. Horn Gyula, az MSZP elnöke háromnapos izraeli látogatásra érkezett. Horn Rabin kormányfőnek azt mondta, hogy az antiszemitizmus tényét tagadni nem lehet, ám jelentőségét nem szabad túlbecsülni.

4. Tisztújító közgyűlést hívott össze a Mazsike.

a Goldmark Teremben. A közgyűlést Szilárd Gyula elnökségi tag „Hogyan tovább MaZsiKe? – A márciusi közgyűlés elé” (Szombat 1993/1. sz.), Hajósné Vértes Antónia, a MaZsiKe gazdasági vezetője pedig a Szombat 1993/2. számában közölt írásával készítette elő. A szerkesztőség „MaZsiKe a padlón” című állásfoglalása is ebben a számban jelent meg. A valódi tisztújításra csak 1993. október 31-én került sor, mivel a korábbi vezetőségből sokan nem vállalták tovább a megbízatást. A tisztújító közgyűlést Székely Gábor főpolgármester-helyettes vezette le. Megválasztott tisztségviselők: elnök Korányi László. Gazdasági ügyvezető: Hajósné Vértes Antónia. A vezetőség tagjai: Bokor Judit, Dénes László, Drucker Tibor, Fekete László, Gergely István, Hernádi Miklós, Hollós Sándor, Olti Ferenc, Raj Tamás, Rajki András, Siklósi János, Simonyi Péter, Vámos Tibor.

március 9.

Az Alkotmánybíróság határozata szerint a kárpótlásról szóló 1991. évi XXV. törvény rendelkezései a 24. paragrafus kivételével alkotmányosak. (A 24. paragrafus teljes kárpótlást biztosít az egykori földtulajdonosoknak, s ezzel alkotmányellenesen tesz különbséget a kárpótlásra jogosultak között. Ezért 1993. szeptembertől ezt a paragrafust megszüntetni rendelte.) Az Alkotmánybíróság másik határozatában úgy foglalt állást, hogy a magyar államnak helyt kell állnia a zsidó lakosságtól kényszerletétbe vett ékszerekért és aranytárgyakért. A békeszerződésben vállalt kötelezettség szerint az örökös nélkül elhunytak vagyonát a zsidó közösség érdekképviselőinek adja át, illetve ha

ez nem lehetséges, nyújtson megfelelő kártalanítást. Az Alkotmánybíróság 1993. december 31-ig kötelezte az országgyűlést, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket a békeszerződésben foglaltak végrehajtására. A Mazsihisz és a kormány tárgyalta a Helyreállítási Alap újjálesztéséről. Ugyanakkor a Pesti Központi Kerületi Bíróság előtt folytatódott az a precedens teremtő per, amelyet Székely Gábor főpolgármester-helyettes indított a Magyar Nemzeti Bank, és a magyar állam ellen, hogy édesapja kényszerletébe helyezett ékszereit visszakaphassa. A perben Székelyt Feldmájer Péter, a Mazsihisz elnöke képviselte.

március 11.

Nagykállón a város önkormányzatának Baráti Köre emléktáblát állított az egykori zsidó iskola helyén. Az avatást emléküléssel és Ámos Imre kiállítással kötötték egybe. Lazarovits Ernő méltatta Taub Eizik Izsák nagykállói rabbi szerepét a magyarországi chaszidizmus hagyományainak ápolásában. A cadik halálának évfordulóján, mint rendesen, most is sok zarándok érkezett.

március 13.

Az 1848-49. évi szabadságharc zsidó vonatkozásairól tartottak előadást a Mazsike Klubban Gerő András történész, Karády Viktor szociológus és Schweitzer Gábor jogász, majd a „Múlt és Jövő” című folyóirat szerzői adtak műsoros estet.

március 14.

1. „Kéz a kézben Béccsel, Berlinnel és Párizssal. „Tégy a gyűlölet ellen!” békemenetet szervezett a „Tégy a gyűlölet ellen! Nemzetközi Mozgalom”. Az említett városokban is felléptek az újjáéledő rasszizmus, antiszemitizmus ellen.

2. A zsidó szervezetek megvitatták a holocaust-tagadást büntető törvényjavaslatot a Mazsihisz Székházban. A törvényjavaslat szövege megjelent a „Pesti Hírlap” 1993. március 16-i számában.

3. A Mazsike Klub vendége volt Kardos G. György. Az író felolvasott „Jutalomjáték” címmel készülő könyvéből, és pályájáról beszélgetett Szántó T. Gáborral, a Szombat főszerkesztőjével.

március 15.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Bánhorvátiban emléktáblát állítottak Lászlófalvi Ördögh Gusztáv esperesnek, aki a holocaust idején üldözötteket mentett. A táblát a Measz, a Magyar Római Katolikus Egyház, és a helyi önkormányzat állította.

március 18.

Szentágothai János „A magyar zsidóság szerepe a hazai és a nemzetközi tudományos fejlődésben a 19. század második felétől a fasizmus hatalomátvételéig” címmel tartott előadást a Mazsike Klubban.

március 20.

Az Észak-Magyarország című napilapnak Löwy Lajos, a kuratórium elnöke ismertette a Tokajban, 1992. december 1-én alakult „Zsaránok Őrei Alapítvány” 1993. évi terveit. A tokaji és környékbeli zsidó kultúra értékeinek megmentésére létrejött alapítvány tervezi a rabbik házában a rendbetételét. Folytatják a zsidótemető rekonstrukcióját, valamint a kistemplom tatarozását. Az alapítvány tevékenységének népszerűsítésére kiadvány megjelentetését is tervezik. A támogatók között van Májer János polgármester is, akinek meghatározó szerepe volt a zsinagóga külső helyreállításában. A belső tér helyreállítása még tart. A kuratórium tagjai Glück Gábor, Fried László, Fried Lászlóné, Wassermann Gyuláné és Löwy Lajos. A tervek között szerepel a Zemplén megye zsidó zarándokhelyein: Olaszliszkán, Sátoraljaújhelyen, Bodrogkeresztúron lévő temetők, rabbilakok és templomok felújítása. A felújított lakhelyek a zarándokok szálláshelyül szolgálhatnak majd. Kovács Péter fotós elkészítette az olaszliszkai, a mádi, és a tokaji zsidótemetők sírköveinek fényképeit, készül a temetők dokumentációja. Elkezdődött Szerencs, Erdőbénye, Tarcál és Tolcsva zsidótemetőinek fényképezése. A dokumentációt egy tokaji székhellyel létesítendő zsidó dokumentációs központban kívánják elhelyezni. A zempléni zsidóság történetének feldolgozása,

kiadása, illetve a tárgyi emlékek gyűjtése, felkutatása, vásárlása és kiállítása is terveik között szerepel. A levéltár és dokumentációs központ helyéül a felújított tokaji zsinagógát képzelik el, ahol talán egy állandó emlékkiállítás is elfér. Az alapítvány magyarországi és külföldi magánszemélyektől és cégektől vár támogatást.

március 21.

A Mazsike a Zsidó Kultúra Napját a Marczibányi téri Művelődési Központban rendezte meg. A délelőtt a Bethlen téri zsinagóga gyermekkórusa mutatkozott be. A délutáni kántorhangversenyen George Hirschfeld és Fodor Imre énekelt. Majd film- és videó vetítés, Hóra táncház és Szombat szalon következett Mészöly Miklós, Hankiss Ágnes, Faludy György, Kardos G. György, Komoróczy Géza és Ungváry Rudolf közreműködésével. A Szombat 1993/5. száma tudósított az eseményről (4-5. p.).

március 21.

Demszky Gábor főpolgármester Izraelbe utazott a „Magyarok hete” rendezvénysorozatra.

március 25.

1. „Az Élet Menete” a lengyelországi koncentrációs táborokba látogatott a Hanoár Hacioni szervezésében.
2. Az ORI-ban ünnepséget rendeztek Kármán György konzervatóriumi tanár, a Rabbiképző orgonistája tiszteletére 60. születésnapja alkalmából.

A New York-i Jewish Theological Seminary és a Kolumbia Egyetem hallgatóiból alakult Pizmon kórus hangversenyt adott a Rabbiképző Intézet egyik kitudusán.

A Jewish Community Center izraeli és amerikai vezetői ellátogattak a Rabbiképzőbe Ralph Goldman vezetésével. Tiszteletükre fogadást adtak az ORI-ban.

Chaim Topol Budapestre látogatott. A Mikroszkóp Színpadon Szenes Andrea készített vele portréműsort, a műsort a televízió is közvetítette.

A Mazsihisz a Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga kívülről helyreállított épületéért cserébe az Amerikai úti Idegsebészeti Intézetet ajánlotta fel a székesfehérvári Alba Regia Építőipari Vállalatnak. A vállalat, amely 1988-ban megvette, majd helyreállította a zsinagógát, hajlott a cserére, a konkrét feltételekben április 15-én állapotok meg.

A Kiskunhalasi zsinagóga felújítására alapítvány formájában gyűjtést indított a kiskunhalasi hitközség Reinhold Sándor elnök vezetésével.

A Palócföld 1993/1. számában megjelent Cs. Sebestyén Kálmán: „Salgótarján társadalma 1922-1944” című tanulmánya (34-38. p.).

A Bácsalmási Baráti Kör, magánszemélyek és a helyi gimnázium diákjai segítségével helyreállították a bácsalmási zsidótemetőt. A Kritika 1993/3 számában Szilágyi Ákos „A tények és a lények, avagy az "auschwitz-i szóbeszéd " című tanulmányát közölte (36-39. p.).

Lányi András „Mit ér a magyar, ha zsidó?” címmel a Liget 1993/3 számában jelentetett meg tanulmányt.(59-67. p.).

A Szombat 1993/3 számában Komoróczy Géza cikke jelent meg „Hahn István tudományos pályakezdése” címmel (33. p.). Szántó T. Gábor a Muzsikás Együttes népzenei gyűjteményéről készített interjút „Ezek a dallamok csak együtt működnek” címmel (40-41. p.).

A Café Babel 1993/1. (Harc) számában jelent meg Békés Pál irodalmi esszéje „Tér, idő” címmel (3-8. p.).

április hónap

április 1.

1. Schweitzer József főrabbi emlékező cikket jelentett meg az Új Élet 1993. április 1-i számában „Tanítóinkra emlékezünk” címmel Schindler Józsefről és Bernáth Miklósról haláluk 30-ik, és Scheiber Sándor születésének 80-ik évfordulója alkalmából.

2. A Lauder Javne Zsidó Közösségi Iskola diákszínpada a Goldmark Teremben purimi „Gólem játékokat” adott elő Balla Margit irányításával. A társulat Novák János meghívására a Kolibri Színpadon fellépett néhányszor.

április 4.

Orosz illetékesek átadták Bába Iván külügyi államtitkárnak az Esterházy János és tizenkét társa rehabilitálásáról szóló dokumentumokat.

április 6.

A Frankel Leó utcai ökumenikus széderen Szentágothai János magyarul mondta a Nismászt, Mónus Barnabás református lelkész magyarul bencsolt, Bózsöny Ferenc héberül és magyarul is idézte a Má nistánát. Singer Ödön főrabbi a széder jelentőségéről beszélt a Keresztény - Zsidó Baráti Társaságban. A budapesti templomkörzeteken kívül több vidéki városban is megünnepelték a szédert. Kiskunhalason, Székesfehérvárott, Debrecenben, Pécsen, Szegeden, Szolnokon és Kecskeméten a hitközségek, Pápán pedig a nemrég alakult Zsidó Kulturális Egyesület rendezett jelképes széder estét Raj Tamás főrabbi vezetésével.

április 15.

1. A Mazsike Klubban rendszeresen tartott összejöveteleket a KÚT. Ezúttal „A zsidóság, mint vallás, illetve mint nemzetiség, valamint a vegyes házasság problémái” témákról beszélgettek a résztvevők.

2. A Bzsh pályázatot hirdetett a XIV. Laky Adolf utcai kórház felújítási munkáira.

április 15-26.

A varsói gettófelkelés 50-ik évfordulójáról több rendezvény is megemlékezett. Az MTA Történettudományi Intézetében „Dialogusok a lengyel és a magyar zsidóság sorsáról a XX. században” címmel tudományos ülést rendeztek. A tanácskozást Glatz Ferenc akadémikus nyitotta meg. Hanák Péter „A közép-európai zsidó asszimiláció típusai”; Grinberg, Daniel „A lengyelországi zsidóság - sztereotípiák és valóság”; Haraszi György „A galíciai zsidó bevándorlás Magyarországra”; Zebrowski, Rafael „Zsidó politikai élet az 1918-1939 közötti Lengyelországban”; Karády Viktor „A magyar zsidóság a két világháború között”; Borzyminska, Zofia „A lengyelországi zsidó kultúra a két világháború között”; Wiszniewicz, Joanna „Gyökértelen nemzedék” címmel tartott előadást. Konferenciával emlékezett meg az évfordulóról az ELTE is a bölcsészkar tanácstermében „A közép-európai zsidóság - a közfelfogás sztereotípiái és a valóság” címmel. Előadást tartott Szokolay Katalin, Gergely Jenő és Daniel Grinberg professzor. A Magyar Filmintézet és a Lengyel Kulturális Központ válogatott filmeket mutatott be a lengyel zsidóság életéről. (KAWALEROVICZ, Jerzy „A fogadó” (1983); LOMNICKI, Jan „Még csak egy erdő” (1991); ZULAWSKI, Andrej „Az éj utolsó

harmada" (1972); ZÓLTOWSKI, Wojciech „A gyűlölet árnyékában" (1986); VAJDA, Andrej „Korczak" (1986) című alkotása.). A Lengyel Kulturális Központ Nagymező utcai termeiben a vetítése mellett a Múlt és Jövő című folyóirattal közösen rendezett kiállítás mutatta be a varsói zsidóság 1919-1939 közötti életét. A kiállítást Kőbányai János a Múlt és Jövő főszerkesztője és Barbara Rogalska, a varsói Városi Múzeum munkatársa nyitotta meg a Lengyel Kultúra Házában, Kiss Gy. Csaba előadást tartott a lengyelek és zsidók kapcsolatáról a politikában. Az évfordulón megemlékezést tartott a Measz és a Magyar Holocaust Alapítvány és Dokumentációs Központ is a Lengyel Kultúra Házában.

április 17.

Az Egyesült Államok és az Izrael nagykövetsége közös koncertet rendezett a Budapesti Zsidó Múzeum javára.

április 18.

1. A magyarországi holocaust kezdetének napján fiatalok fáklyás felvonulást rendeztek az egykori budapesti gettó területén. A Madách Színházban rendezett gyászünnepeken megjelent Szabad György, az országgyűlés elnöke, és a kormány több tagja is. Itt adták át a Yad Vasem Intézet „Világ Jámbera" kitüntető oklevelét. A tíz új kitüntetett: Böszörményi Lajos és felesége, Hegymegi Ernő, Jászai Béla és felesége, Kövesi Jenő, Kubinyi Zoltán, Molnár Sándor, Nagy László, Orosz Jánosné, Pillér Jenő, dr. Schanda Ferencné. A korábban kitüntetettek nevében Karig Sára szólt, a köszöntőt Dávid Krausz nagykövet és Schweitzer József főrabbi tartotta, majd az Állami Operaház művészei adtak műsort.

2. Emléktáblát avattak Homonnay Tivadar Budapest egykori főpolgármestere lakóházának falán. XII. Tamási Áron u. 39-ben. Homonnay a holocaust idején zsidó és lengyel gyermekeket mentett meg a haláltól.

április 19.

1. A Zsidó Kárpótlási Szervezet „Nyilatkozata" megjelenik az 1993. április 19-i napilapokban.
2. Az ELTE Tanári Klubjában rendezték meg Ö. Kovács József „Polgárosodás és zsidóság a Duna-Tisza közén a 18-19. században" című kandidátusi értekezésének nyilvános vitáját.

április 20.

1. Szabad György házelnök kérésére fogadta a Magyarországon tartózkodó Fürst Lászlót, a Magyar Zsidók Világszövetségének elnökét.

2. A Wallenberg Egyesület levélben kérte a három legfőbb közjogi méltóságot, hogy október 15-ét nyilvánítsák a magyarországi holocaust napjává. Kérték továbbá, hogy az Egyesült Államokhoz hasonlóan Raoul Wallenberg kapjon díszpolgárságot Magyarországon is. Az év folyamán egyik javaslatról sem született döntés, ám a javaslatról vita bontakozott ki a sajtó hasábjain - éppen az egyesület tagjai között. Az amerikai ösztöndíjas Braun Róbert „mozgalmár akciózásnak és szereptévesztésnek" nevezte Somlyó Zsuzsa kezdeményezését a Népszabadság 1993. április 20-án közzétett „Nyílt levelében", Csalog Zsolt ügyvivő pedig válaszcikkében Braun egyesületi tagságát kérdőjelezte meg. Az ügyvivő Braun egyesületi tagságát részint a közös célok nem vállalása miatt (fanyalgás), másrészt a Braun által huzamos ideje nem fizetett tagdíj oldaláról kérdőjelezte meg.

3. Az országgyűlés az MSZP kezdeményezésére elfogadta a „Nyilatkozatot" a rasszizmus, az idegengyűlölet és az antiszemitizmus ellen.

4. Lengyelországba látogatott Jichak Rabin izraeli miniszterelnök, hogy részt vegyen a varsói gettófelkelés 50-ik évfordulójára rendezett eseménysorozaton. Az izraeli miniszterelnök felkereste az Auschwitz-Birkenau koncentrációs tábor.

5. Jeruzsálemben 22 embermentő magyar kapta meg a Yad Vasem Intézet kitüntetését: Buza László és neje; Demény Vera; Gáti Józsefné; Golopenca Illés; Hankó Mátyás és neje; Herceg Ferenc és neje; Konárik József és neje; dr. Kis Géza és neje; dr. Kopházi Erzsébet; Lukács Antal; Nyesta József; Pahin Gáspár és neje; Somogyi Károly és neje; Pápai Károlyné és Pásztor Lajos. A Yad Vasem Intézet kitüntetettjei április 14-én Lazarovits Ernő kíséretében utaztak Izraelbe, ahol az Igazak

Ligetében elültették az emlékezés fáit. A csoportot Budapesten David Krausz nagykövet búcsúztatta.

április 22.

Washingtonban Bill Clinton amerikai elnök nyitotta meg a Holocaust Emlékmúzeumot. Beszédet mondott még Chaim Herzog izraeli államfő és Elie Wiesel Nobel-díjas író is az ünnepségen a meghívott 32 ország államfője előtt. Az eseményen megjelent Gönc Árpád magyar köztársasági elnök is. A Múzeum előtti teret Raoul Wallenbergről nevezték el, a kiállítás magyarországi dokumentumai között is központi szerepet töltött be Wallenberg személye. A New York-i ENSZ képviselőn bemutatott Erdélyi Lajos „Régi zsidó temető kertek művészete” című fotókiállítását. A vészkorszak 49. évfordulójára rendezett emlékünnepségen megtelt a New York-i Park East zsinagóga, ahol Schneier Arthur főrabbi mellett Gati N. Norman, a Magyar Zsidók Világszövetségének díszelnöke, és Fürst László, a Világszövetség elnöke is szólt. Schneier Arthurról nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó tanszéket neveztek a Jeshiva Universityn.

április 24.

„Magyar nyelvű zsidó könyvkiadás Izraelben és Magyarországon” címmel Drucker Tibor tartott előadást az Oneg Sabbath Klubban (VII. István u. 17.).

április 25.

1. Szilárd Gyula iparművész kiállítását Porscht Frigyes grafikusművész nyitja meg a Goldmark Teremben.
2. A koncentrációs táborok felszabadulásának napján koszorút helyezett el a NÜB, a Mazsihisz és a Bzsh a Gestapo fogház Gyorskocsi utcai épületének falán. Délután a Magyar Honvédség Stefánia úti Művelődési Házában a Measz, a NÜB és a Holocaust Dokumentációs Központ emlékünnepséget rendezett.
3. Izrael állam kikiáltásának 45. évfordulóján az izraeli nagykövetség ünnepséget rendezett a Petőfi Csarnokban.

április 26.

1. Gróf Esterházy János ügyének perújrafelvételét kérte Rózsa Ernő, a szlovákiai Együttélés Mozgalom parlamenti képviselője. A Szlovák Tudományos Akadémia 1993. május 27-én közzétett állásfoglalása szerint Esterházy bűnös. A történészek szerint a háború alatt a gróf folyamatosan kapcsolatban volt a magyar kormány képviselőivel, s a Cseh Köztársaság szétverésén, illetve Szlovákia Magyarországhoz történő visszacsatolásán munkálkodott.
2. A „Reggeli Délvilág” című napilap 1993. április 26-i száma összeállítását közölte a Csongrád megyei zsinagógák – a szentesi, a hódmezővásárhelyi, a régi szegedi zsinagóga és csongrádi zsinagóga - sorsáról.

április 27.

1. A cigány áldozatok emlékművét avatták fel a nyíregyházi Északi temetőben. Choli Daróczi József avatóbeszédében zarándok nappá nyilvánította április 27-ét. Beszédet mondott Gervai Tamás, a debreceni hitközség elnöke is. Az emlékmű Vincze István megyei főépítész és Répási István kőfaragó alkotása.
2. Gadó György országgyűlési képviselő bejelentette, hogy szünetelteti SZDSZ tagságát, mivel úgy látja, pártja nem küzd elég aktívan az antiszemizmussal.

április 29.

1. Ács Irén fotókiállítását David Krausz izraeli nagykövet nyitja meg az Országos Műemlékvédelmi Hivatal Táncsics utcai kiállítótermében.
2. Schweitzer József főrabbi előadást tartott Bécsben „Halál a Szentírásban, a zsidó vallásos gondolkodásban és a halotti kegyelet a zsidó vallásban” címmel.

április 30.

1. Feldúlták a tapolcai zsidótemetőt, 79 sírkövet döntöttek le.
2. Meron Menachem (Murányi Miklós) izraeli egyetemi tanár előadást tartott az újpesti hitközségben a zsidóság kultúrájáról és vallási hagyományairól.

A City University of New York Rosenthal Institute J. and O. Winter-alapja 15 ösztöndíjat adományozott magyarországi tudósok és vészkorszak szakértők részére. Az ösztöndíjasok és pályázataik jegyzéke: Susanna Dénes „The International Red Cross Emergency Hospital in the Budapest Ghetto”; Ferenc Erős „The Second Generation of Holocaust Survivors in Hungary, Israel and Sweden. A Comparative Study.” Ferenc Gáspár „Adalékok a magyarországi zsidó munkaszolgálat történetéhez a második világháború időszakában”; Miklós Hernádi „Review of Archival Materials Relating to Hungarian Jews in New York City”; Magdolna Horák: „A magyar értelmiség veszteségei az 1940-es években”; János Kálmán „A Holocaust. Az állami tömeggyilkosság születése. Egy társadalomelméleti értelmezés kísérlete”; László Karsai „Vádirat a náciizmus ellen V-VI. kötet”; János Kőbányai „The Minyan. Nine In-Depth Interviews with Members of Synagogue and Myself”; Judit Molnár „Vádirat az antiszemitizmus ellen V-VI. kötet”; Pelle János „Blood Libels in the 20th Century. Anti-Semitism in East Europe after the Holocaust”; Katalin Pető: „Trauma Inheritance in a National Context”; Ágnes Ságvári „Útmutató a Holocaust magyarországi forrásaihoz”; Szabolcs Szita „Forced Labor Service of Hungarian Jews, 1938-45”; Ferenc Vadász „Önéletrajz-regény. Zsidó büntetőszázad Kisvárdán, 1942-43. telén”; Teréz Virág „A Holocaust-szindróma megjelenése a túlélők leszármazottainál”.

„Hagyomány Szociális Alapítványt” hozott létre a pécsi hitközség a zsidó hagyományok ápolására, a hitélet támogatására.

Alapítványt hozott létre a Szolnoki hitközség a szolnoki zsidók történetének kutatására. A szolnoki zsidótemetőt az önkormányzat az év tavaszán hozatta rendbe.

Makón a Városvédő Egyesület megtette az első lépéseket a makói ortodox zsinagóga védetté nyilvánítására, valamint alapítványt létesített az épület megmentésére.

A Kisalföld című napilap háromrészes cikkben foglalkozott a győri zsinagóga történetével „Tegnap, ma, holnap. Tények, gondok, gondolatok a győri zsinagóga történetéről” címmel. Az 1993. április 16-án, 17-én és 19-én megjelent cikk szerzője Szócs Sándor műemlékvédelmi szakmérnök.

Fesztiváldíjat kapott a belgiumi Monsban rendezett rövidfilmfesztiválon Szabó Gábor: „Siratófalak” című filmje. A balettfilm Markó Iván koreográfiája alapján készült. Táncolják a jeruzsálemi Rubin Academy táncosai és Markó Iván.

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium Tudományegyetemi és Főiskolai Főosztálya főiskolának ismerte el az ORI Pedagógium szakát.

A Nagyvilág 1993/4 számában Hargittai István „Virágok szögesdrót mögül. Theresienstadti gyermekrajzok és Radnóti Miklós” című tanulmánya jelent meg. (342-402. p.).

A Szombat 1993/4 számában a 60 éves Konrád György köszöntésére készítettek összeállítást (15-30. p.). Elkana Jehuda „Felejteni kell!” címmel írt a holocaustról (3, 33. p.). Schőner Alfréd „Hággádák. Művészet és kuriózitás” című tanulmánya a folyóirat 36-37. számában jelent meg.

május hónap

május 1.

75 éves korában meghalt Ancsel Éva (1927-1993) filozófus, akadémikus, a Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány kuratóriumának tagja.

május 2.

1. A Mazsihisz és a Bzsh együttes közgyűlést tartott a hitközség Síp utcai Dísztermében. A közgyűlést eredetileg április 18-ra hirdették meg, ám sokak - köztük Landeszman György - elfoglaltsága és távolléte miatt mostanra halasztották. Feldmájer Péter alelnök áttekintette a két éve megválasztott új vezetőség tevékenységét. Az 1946-ban alapított Országos Zsidó Helyreállítási Alapot ismét működtetni kívánják. Az örökölt vagyont zsidó intézmények működtetésére és szociális célokra kívánják fordítani. Beszámolt a Mazsihisz kezelésében lévő ingatlanok felújításairól, így Dohány utcai templom rekonstrukciójáról is. Kéri Lajos a külkapcsolatok alakulását értékelte. Zoltai Gusztáv az oktatásról és a temetők rekonstrukciójáról beszélt. Előkészítik a Salgótarjáni úti temető felújítását és újra megnyitását, valamint egy elme-szociális otthon létesítését. Befejeződött az Újpesti Szociális Otthon felújítása. Tervezik a Frankel Leó úti, a Nagyfuvaros utcai és a Hegedűs Gyula utcai templomok felújítását, 300 ezer forint támogatást adtak a keszthelyi zsinagóga rendbetételéhez. Több mint 50 vidéki temető folyamatos gondozása megoldott, ez havi 80 ezer forintos kiadást jelent. Bővíteni kell a Páva utcai konyhát, a kásrusznak megfelelő színvonalat kell elérni. A Hajabács Júlia gazdasági főigazgató által előterjesztett zárszámadást a közgyűlés elfogadta. A hozzászólások során szó esett a nemrégiben alakult Szegedi Zsinagóga Alapítványról, Szántó T. Gábor pedig az „Új Élet” című hitközségi újságot kritizálta egyoldalúsága, alacsony szakmai színvonala miatt. A Mazsihisz vezetővel kapcsolatban úgy vélekedett, hogy csak magánemberként lehetnek cionisták, hivatalosan nem. Kifogásolta, hogy a Muszoe csatlakozott a Keresztény Nemzeti Összefogás mozgalomhoz. A Mamele-Ház tevékenysége kapcsán korrupcióról beszélt. Hozzászólása nagy vihart kavart, a közgyűlés végén Szántó lemondott mandátumáról. Engländer Tibor a Landeszman-affairrel kapcsolatosan úgy vélekedett, hogy leváltása csak a szélsőjobboldalnak kedvezne. Többen elítélték Landeszman meggondolatlan nyilatkozatát, de felvetették azt is, hogy a közgyűlést el kellett volna halasztani addig, amíg a vezető főrabbi hazatér Amerikából, és jelenlétében megtárgyalni az esetet. Mivel a vezető főrabbi önként nem mondott le, a Rabbikar azt a javaslatot terjesztette a Bzsh közgyűlése elé, hogy az alapszabályt módosítva szüntesse meg a budapesti vezető főrabbi funkciót. A Bzsh a javaslatot elfogadta, így a Rabbitanács 1993. május 12-i ülésén a vezető főrabbi tisztét felosztotta.

2. Hazánkban tartózkodó székely népfőiskolai hallgatók, a Károli Gáspár Teológiai és Misszió Intézet hallgatói, valamint a református Erdély Gyülekezet néhány lelkipásztora kitakarította a budafoki zsidótemetőt.

3. Horn Gyula izraeli látogatásáról számolt be a Magyar - Izraeli Társaság rendezvényén.

május 5.

1. Kende Péter történész tartott előadást a Mazsike Klubban „Magyar zsidók részvétele a munkásmozgalomban a századfordulótól 1945-ig” címmel.

2. Szesztay András szociológus tartott előadást a Deák téri evangélikus templomban „Zsidókérdés Magyarországon 1944 és 1989 után” címmel.

3. A Wallenberg Egyesület tiltakozott a Művelődési és Közoktatási Minisztérium illetékes főosztályán amiatt, hogy a negyedikes történelemkönyvekben meghamisított adatok szerepelnek a holocaustról. Az egyesület kérte a minisztériumot, hogy kiegészítő anyagot juttassanak el az iskolákba.

május 6.

Blau Jehosua „Középkori zsidó-arab kultúra” címmel tartott előadást az Országos Rabbiképző Intézetben.

május 8.

1. A Mazsike Klub vendége Szabó István Oscar-díjas filmrendező volt.
2. Mónus Áront Hódmezővásárhelyen, húga lakásán letartóztatták, majd rövidesen „úri becsületszavára” szabadon engedték... Matóz Gábor és Bánhidi Károly - a Pesti Hírlap című jobboldali újság 1993. július 8-10-i számában három részes interjút közölt Mónus Áronnal. Az 1993. október 27-re kitűzött bírósági tárgyalást egyedóra alatt 1993. december 8-ra napolták el. Ekkor a Csongrád megyei Bíróság Maráz Ferencné vezette büntető tanácsa bűncselekmény hiányában felmentette Mónus Áront, figyelmen kívül hagyva az ügyész felfüggesztett börtönbüntetésre vonatkozó indítványát.

május 9.

1. A KÚT Mazsike Klubban tartott összejövetelén a félelemről beszélgettek.
2. Szita Szabolcsot választották a Bécsben működő Nemzetközi Mauthausen Bizottság főtitkár-helyettesévé a szervezet közgyűlésén. A bizottság tagja Bács Pál orvos is, aki a mauthauseni tábor foglya volt.

május 10.

1. Király Bélát Jeruzsálemben tüntette ki a Yad Vasem Intézet azért, mert 1943-44 telén az ukrán fronton kétszáz munkaszolgálatos életét mentette meg.
2. Az Óbudai Baráti Kör vendégeként Gál Éva muzeológus tartott előadást „A 18. századi zsidók helyzete a Zichy-család óbudai birtokán” címmel.

május 11.

Az MTA Judaisztikai Kutatócsoport vendégeként R. Fred Morgan professzor, a londoni Leo Baeck Collage tanára tartott előadást „Baiting the Dragon: From Myth to Midrash in the Interpretation of Exodus 7:8-13” címmel az ELTE Szerb utcai Tanári Klubjában.

május 13.

1. Az 1944-ben tanúsított embermentő tevékenységéért Horváth Kálmán egykori honvéd százados a „Honvédelemért” kitüntetését kapta a honvédelmi minisztertől. A belügyminiszter egyben rendőr ezredessé léptette elő. A Honvédelmi Minisztérium épületében tartott ünnepélyes átadáson David Krausz izraeli nagykövet is jelen volt.
2. Esztergomban adták át Dávid Katalin művészettörténész, teológusnak a Vatikán „Az Egyházért és a Pápáért” kitüntetését. Dávid Katalin egyházi tevékenységéért, és a holocaust idején tanúsított embermentő tevékenységéért.

május 17-20

Jeruzsálemben a város újjáegyesítésének 25. évfordulóján nemzetközi konferenciát rendeztek. Az 57 országból érkezett mintegy 3000 delegátus között a Mazsichis-t Feldmájer Péter, Zoltai Gusztáv, Kéri Lajos és Landeszman György képviselte, a ZSVK kelet-európai tagozata nevében Keller László és Bakos Lajos jelent meg. Solt Pál, a Legfelsőbb Bíróság elnöke is tagja volt a delegációnak.

május 18.

1. Gergely Anna történész „A székesfehérvári püspökség zsidómentő munkájáról” tartott előadást a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum nagytermében.
2. Szita Szabolcs történész és Sipos András rendező dokumentumfilm forgatását kezdte meg az 1944-45-ben dokumentálható magyarországi „Igazak” címmel. A TV film első felvételei Lajosmizsén készültek. Megörökítették azt a pillanatot, amikor David Krausz izraeli nagykövet átadja Gál Gyulánának a Yad Vasem Intézet kitüntetését üldözött zsidók megsegítéséért. A filmet az év végén mutatták be, az operatőr Mertz Lóránd volt.

május 20.

A Győri Városházán testvérvárosi megállapodást kötött Győr és Názáret. A szerződést Kolozsváry Ernő és Menachem Ariav polgármesterek írták alá.

május 21.

1. Keszthelyen Büchler Sándor emlékülést tartottak. Az 1944-ben elhurcolt keszthelyi főrabbi munkásságát méltatta Schweitzer József, Ö. Kovács József, Gyulai Éva és Benda Gyula, Meron Menachem Miklós az Izraelben élő magyar származású zsidók kapocs-szerepétől, Karády Viktor pedig a mai magyarországi zsidóság helyzetéről tartott előadást.

2. Magyar - orosz keret-megállapodást írt alá Mádl Ferenc és Jevgenyij Szidorov művelődési miniszter. Mádl megtekintette azokat a műkincseket a moszkvai Grabar Intézetben, illetve a Nizsnij Novgorodban, amelyeket minden kétséget kizáróan Magyarországról elhurcoltak el.

május 24.

Dinnyés József izraeli magyar költők megzenésített verseiből összeállított műsort adott elő a Komédiumban.

május 24-25.

Szentírás-tudományi szimpóziumot rendezett a Keresztény - Zsidó Társaság a Holland - Magyar Református Oktatási Közbonban (IX. Kálvin tér 7.). Az Ószövetséghez kapcsolódó előadást tartott Majerovszky Tibor református teológiai tanár „Jákob álma - magyarázati lehetőségek - Genesis 28,10-22”; Raj Tamás főrabbi „A Tízparancsolat írásmagyarázata”; Berger István „A Purim ünnep közösségi megnyilvánulásai”; Komoróczy Géza, egyetemi tanár „Ezékiel – tanulmányok”; Karasszon István, református teológiai tanár „Keresztény és zsidó bibliatudomány”; Benyik György, katolikus teológiai tanár „Rási keresztény szemmel” címmel. Május 25-én Újszövetségi előadásokkal folytatódott a szimpóziumot. Gerőfi Gyuláné, evangélikus lelkész „A Jézus élete kutatás mai helyzete”; Szécsi József, katolikus világi teológus „4Móz 24,17 - Qumrán és az újszövetség messianisztikus írásmagyarázatának egyik találkozási pontja”; Jelenits István, piarista rendfőnök „A judaizmus öröksége a páli levelekben”; Szigeti Jenő, az adventista egyház elnöke „A Jelenések könyvének strukturális elemzése”; Révész Árpád, a baptista egyház elnöke „A tudatlanság az újszövetségben”; Keve István, methodista lelkigondozó: „A Kinyilatkoztatás újszövetségi teológiája”.

Soros György ultrahangkészüléket adományozott a zsidó Szeretetkórháznak.

Baján az egykori rabbi lakásban gyermekkönyvtárat létesített az önkormányzat. A zsinagóga épületében a városi könyvtárat helyezték el. Az önkormányzat az épületeket megvásárolta a Mazsihisztől.

Egy magánvállalkozó kitakarította a kalocsai régi zsidótemetőt.

Körmenden a tetőzet tavalyi rekonstrukciója után most a homlokzat helyreállítása folyik a zsidótemető ravatalozójában. A következő lépés a sírkövek rendbetétele a Mazsihisz segítségével.

A Valóság 1993/5. számában Németh G. Béla: „Benyomások, jegyzetek egy izraeli utazásról” címmel jelentetett meg esszét. (95-101. p.).

A „Vigília” 1993/5 számában az etnocentrizmusról és az idegengyűlöletről rendezett kerekasztal-beszélgetés olvasható. A beszélgetés résztvevői: Kiss Gy. Csaba irodalomtörténész, Ladányi János, Nagy Endre, Törzsök Erika szociológusok, Niederhauser Emil kulturális antropológus, Szeifert Ferenc római katolikus plébános, Zalatnay István református lelkész. Bevezetőt Seregély István, a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnöke írt. Véleményt nyilvánított Szentágotthai János is. (361-360. p.).

A „Kritika” 1993/5. száma Balogh Ernő és Pogonyi Lajos interjúját készítette Kis Jánossal „A nemzet iránti hűség nem azonos a kritikátlansággal” címmel. (5-10. p.).

A „Filmvilág” 1993/5. számában „Auschwitz működik” címmel Jeles Andrással készített interjút Báron György a rendező készülő, „Senkiföldje” című filmje kapcsán. (4-9. p.). A filmet októberben mutatták be.

Surányi Vera és Erős Ferenc „A megsemmisítés metaforái” címmel készült budapesti beszélgetése olvasható Claude Lanzmann-nal az ITM Kultúra 1993/2. számában. (14-18. p.)

június hónap

június 1.

„Magyarországi Autonóm Izraelita Ortodox Hitközség” néven ismét önállóvá vált az ortodoxia Magyarországon. A témáról a Szombat 1993/7 számában Ács Gábor írása jelent meg „Ismét önálló az ortodoxia” címmel (8-10. p.).

június 3.

A kassai zsinagógában gyászmisét tartottak gróf Esterházy János emlékére.

június 4.

Torontóban folytatódott a szegedi gettó parancsnok, Finta Imre pere. 1988-ban emeltek ellene először vádat háborús bűnösként. Az esküdtszék 1990-ben felmentette, a fellebbviteli bíróság 1992-ben jóváhagyta a felmentő ítéletet. Az államügyészség azonban új eljárás indítását rendelte el azzal az indoklással, hogy a korábbi eljárás súlyos tévedéseken alapult, a bizonyítási eljárás egyoldalú volt, és Finta ügyvédje megengedhetetlen módon befolyásolta az esküdtszékét.

június 6.

A nagykőrösi Talmud Tórában tanévzárót tartottak a 12 tanuló, valamint és szüleik részvételével. Tanáruk Köves Gyula volt, a tanulók Ceglédről, Kecskemétről és Nagykőrösről jöttek.

június 6-16.

Izraeli kulturális hetet rendezett Zalaegerszegen a helyi Shalom Baráti Társaság, a Városi Hangverseny-, és Kiállítóterem, valamint a Ságvári Gimnázium. Féner Tamás fotóiból nyílt kiállítás, holocaust megemlékezést tartottak az egykori zsinagógában és a zsidótemetőben. A polgármesteri hivatalban fogadást adtak az izraeli és magyar vendégek tiszteletére. Itt Müller László „Három vallás Jeruzsáleme” című fotókiállítását Székely Gábor nyitotta meg, „Zsidó dallamok a zeneirodalomban” címmel az egykori zsinagógában adtak hangversenyt. Fellépett a Budapester Klezmer Band, Mezei András pedig bemutatta a „Dávid tornya” című, modern izraeli költők verseiből készült antológiát. Előadások hangzottak el a kibucok életéből, izraeli orgona és trombitaművészek adtak hangversenyt. A neves izraeli vegyes kórus, a Green Chimes Choir zalaegerszegi szereplésén kívül az ország több városában is fellépett.

június 7.

1. A Radnóti Színházban bemutatják Tábori György „Jubileum” című drámáját.
2. Meggyalázták az egri zsidótemetőt. 18 sírkövet mázoltak be horogkereszttel és náci jelszavakkal. A négy egri lakos, fiatalkorú elkövetőt júniusban elfogta a rendőrség.
3. A Magyar Televízió bemutatta a Breuer Péter izraeli könyvkereskedőről készült portréfilmet.

június 8.

1. Miskolcon meghalt özv. Felischer Lajosné, aki F. Csillag Olga néven "Mert megtörtént a XX. században..." címmel memoárkötetben állított emléket a sok ezer elpusztított miskolci zsidó embernek.

2. 62 éves korában connecticut-i otthonában meghalt O. McCagg Jr. a michigani állami egyetem professzora

június 15.

1. Ünnepélyes keretek között avatták rabbivá Markovics Zsoltot az Országos Rabbiképző Intézetben. A fiatal rabbi az újpesti körzetben kezdte meg pályafutását.

2. Megjelent a ZSVK londoni kutatóintézetének, a Zsidó Ügyek Intézetének 1993. évi jelentése az antiszemitizmusról. A jelentés szerint az Antall kormány nem tekinthető antiszemitának, ám a kormánypártokban vannak csoportok, vagy legalábbis egyének, akik kisebbségellenes kijelentéseket tesznek. Az antiszemita megnyilvánulások közül a legsúlyosabbnak az intézet az 1992. október 23-án a parlament előtti jelenetet tartották, s abban is azt, hogy a rendőrség nem lépett közbe.

június 18.

Az USA igazságügy-minisztériuma hivatalosan közölte, hogy Szendi Józsefet, a „Csendőrsors” szerzőjét megfosztották amerikai állampolgárságától. Az indoklás szerint Szendi eltitkolta második világháborús, náci kollaboráns múltját. Szendi és hozzátartozói elhagyták az Egyesült Államokat. Szendi József november végén Hódmezővásárhelyen telepedett le.

június 21.

A TV2 műsorán bemutatták Sipos András és Virág Teréz dokumentumfilmjét „Emlékek a vészkorszakból” címmel.

június 20.

1. A JOINT Budapesti Irodája és a Magyarországi Zsidó Szociális Segély Alapítvány konferenciát szervezett a szociális munkáról. A magyarországi szervezet tevékenységét Talyigás Katalin főtitkár ismertette. David Guttman professzor az öregkor jellemzőiről beszélt, Moshe Jahod igazgató a Joint magyarországi szociális tevékenységéről szólt.

2. A holocaust egri gyászünnepejét provokátorok zavarták meg. A zsidótemetőben tartott hitközségi megemlékezésre 6-8 főnyi skinhead a helyi kisgazdapárt titkárának vezetésével a temető kerítése mellett masírozott. A rendőrség feloszlatta a skinhead gyülekezetet, hármukat őrizetbe vette a zsebükben talált gázspray miatt.

3. A Sárospatakon nyílt barokk egyházművészeti tárlaton a Budapesti Zsidó Múzeum 18-19. századi relikviái is szerepeltek a sárospataki egyházi gyűjtemények tárgyai mellett.

június 23-30.

Kortárs izraeli filmhetet rendeznek az Örökmozgóban.

június 27.

A Dohány utcai zsinagógában tartott kántorhangversenyen fellépett Sándor György, Fekete László, Tóth Emil, Kálmán Tamás, Hirschfeld György és a Tomkins együttes.

június 26.

Az Oneg Sabbath Klub fórumot rendezett a zsidó szervezetek vezetőinek részvételével. Bár sok kritika érte a Mazsihisz vezetőit, mégis általános volt a vélemény, hogy a MIOK vezetőivel összehasonlítva tagadhatatlan a fejlődés. A meghívott vendégek a Mazsihisz részéről Zoltai Gusztáv és Feldmájer Péter, a Macisz részéről Engländer Tibor, a Szochnuttól Tuvia Raviv voltak.

június 27.

A Magyar Tudományos Akadémia tudományos testületi határozatot hozott arról, hogy Orsós Ferenc antropológus professzort nem rehabilitálja. Orsóst öt akadémikustársa kezdeményezésére 1946-ban zárták ki az Akadémia tagjai közül, mivel kutatásai a fajelméletet szolgálták. A rehabilitációs kérelmet a 36-os kisgazdapárt nevében Prepeliczay István nyújtotta be.

június 28- július 5.

A közép-európai zsidó mecénatúráról kezdődött egy hetes vándorszeminárium Bécsben a St. Pölten-i Zsidó Történeti Intézet szervezésében. Az első két napon Bécsben, a következő két napon Budapesten a harmadik két napon Prágában tartottak előadást a századfordulós téma helyi vonatkozásairól. A szeminárium az alsó-ausztriai tartományi fővárosban, St. Pöltenben fejeződött be. A budapesti rendezvény előadói Haraszi György, Sármány-Parsons Ilona és Julius Schoeps voltak. A szociális és művészeti mecénatúrák mellett a harmadik előadó Theodor Herzl Budapesthez fűződő ambivalens viszonyáról beszélt.

június 30.

Gadó György parlamenti képviselő a neonáci szervezkedések ügyében levélben a legfőbb ügyészhez fordult. Kérdést intézett Györgyi Kálmánhoz, hogy a nyilas hagyományokra építő Hungarista Párt, és Györkös István győri lakos szervezkedését miért tűrik a hatóságok. Györgyi Kálmán a levélben foglaltak kivizsgálásával a Győr-Moson-Sopron megyei főügyészt bízta meg.

A Mazsihisz június elején tartott közgyűlésén az ortodox tagozat kinyilvánította önállóságát. A Dob u. 35-ben lévő székház falán a Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitköztség felirat lesz olvasható, helyreállítva a holocaust előtti állapotot.

Zsidó tanévzáró sportnapot rendezett az Amerikai Alapítványi Iskola, a Lauder Javne, az Anna Frank Gimnázium, a Habonim Dror, a B,né Akiva, a Hanoár Hacioni és a Hasomer Hacair Csillebércen. A győztes a Habonim Dror lett, nyerevényük egy-egy adag falafel volt.

Emléktáblát avattak Nagybaczoni Nagy Vilmos vezérezredes, 1942-43-ban honvédelmi miniszter egykori, Szondi utcai lakóházának falán. A táblát Szendrei László politikai államtitkár és Kéri Kálmán vezérezredes, a miniszter egykori szárnysegéde avatta.

Szegeden kamara-kiállítást rendeztek Liebmann Béla fotóriporter munkáiból.

Júniusban meghalt Szilágyi Lilla pszichológus, újságíró.

Önkormányzati segítséggel hozzáfogtak az alsópetényi zsidótemető rekonstrukciójához. A Mazsihisz 115 ezer forintot adott.

A Mozgó Világ 1993/6. száma tanulmányt közölt Pelle János: „A makói zsinagóga lángja” címmel a politikai antiszemitizmusról napjainkig (82-99. p.).

A Theológiai Szemle 1993./május-júniusi számában a Nemzetközi Keresztyén - Zsidó Tanács tevékenységét ismertető cikk olvasható (182-185. p.).

A Világosság 1993/6. száma „Napilapok a zsidókérdésről 1944 május-június” címmel tanulmányt közölt Berkes Tímea tollából (69-80. p.)

július 2.

A Parlament meghallgatta annak a képviselőcsoportnak a beszámolóját, amely az 1992. október 23-i események körülményeit vizsgálta Mécs Imre vezetésével.

július 5.

1. A Zenetudományi Intézetben (Bp. I. Táncsics M. 7.) adott koncertet Giora Sharon Palm Springs-i főkántor.
2. A Mazsihisz a legfőbb ügyészhez írt nyílt levélben kérte, hogy vizsgálják meg Szendi József volt csendőr negyvenes évekbeli tevékenységét az elvülhetetlen háborús cselekmények alapos gyanúja miatt.
3. „Zsidók a magyar sportban” címmel nyílt kiállítás Tel Avívban a 14. Maccabiada keretében.

július 8.

Keszthelyen a hitközség által visszaigényelt és visszakapott Weltner Dániel-féle alapítványi épületben a Dunántúli Talmud Tóra központját rendezték be. Az avatást Raj Tamás főrabbi, Goldschmied István hitközségi elnök és Suchman Tamás országgyűlési képviselő végezte.

július 10.

A „Magyar Hírlap” „Ahogy Tetszik” melléklete Scheiber Sándor 80. születésnapja alkalmából egy 1984-ben vele készült interjút közöl Nagy Károly tollából.

július 13.

„Világ Jámбора” kitüntetést kapott Konarik József, néhai Vékás Ödönné dr. Korzáti Erzsébet, Girnt Sándor és felesége az izraeli Yad Vasem Intézettől. Az okleveleket David Krausz nagykövet adta át az izraeli nagykövetségen.

július 21.

Szabó Iván pénzügyminiszterrel tárgyalt a Nemzetközi Zsidó Kártérítési Szervezet háromtagú delegációja Israel Singer vezetésével a zsidók kárpótlásáról. A nemzetközi szervezet több kelet-európai országban folytat hasonló tárgyalásokat. A Mazsihisz nem személyes kárpótlást, hanem a holocaust túlélőinek közösségi kárpótlását szorgalmazta.

július 27.

„A nyíregyházi zsinagógákról” írt cikket Margócsy József a Kelet-Magyarország című napilapban.

július 30.

Aláírták Vác és Givayatom /Tel-Avív elővárosa/ testvérvárosi kapcsolatáról szóló szerződést a váci városházán. Este az izraeli Gvanim táncegyüttes mutatta be műsorát. Ezzel a műsorral az együttes Szécsényben és Jászberényben is fellépett.

július 31.

A „Kőszegi Zsinagógáért Alapítvány” áverést rendezett a szentély megmentéséért. A 37 hazai, egy izraeli és egy bolgár képzőművész által aukcióra felajánlott 58 alkotást kéthétrel az árverés előtt kiállították. A bevétel elmaradt a tervezett félmillió forinttól, mindössze 100 ezer forint gyűlt össze, a kispénzű adakozók mellől elmaradtak az intézmények, és az új vállalkozói réteg. Szeptemberben, a kőszegi szüretkor megismételték az aukciót, a bevétel akkor is kevés volt. .

Nyáron a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon az Izraeli Balett társulata lépett fel.

David Giladi egykori izraeli nagykövet volt az Oneg Sabbath Klub vendége.

A Mazsike 2.5 millió forint támogatást kapott a parlament kisebbségi bizottságától.

A Goethe Intézet és a Magyar Filmintézet szemináriumsorozatot rendezett „Propagandatechnikák a Harmadik Birodalom játékfilmjeiben” címmel a Budakeszi úti Filmtárban.

A Szociológiai Szemle 1993/2 számában jelent meg Hadas Miklós „Az Arab Szociológiai Társaság konferenciájáról – Hammamet, 1993 Tunézia, 1993. márc. 29-3.” című beszámolója (105-110. p).

augusztus hónap

augusztus 1.

Az „Új Élet” 1993. augusztus 1-én megjelent számában Scheiber Sándor 80. születésnapján Turán Tamás tanulmánya jelent meg a címloldalon.

augusztus 2-9.

Kápolnásnyéken vallásközi Híd-tábort szervezett Szénási Jonathan Sándor református lelkész.

augusztus 8.

Skinheadek 5-6 fős csoportja halálosan megfenyegette Gadó György országgyűlési képviselőt dunaalmási nyaralójában, majd a nyaralót fasiszta jelképekkel festették tele. Gadó feljelentést tett a rendőrségen ismeretlen szélsőjobboldali, antiszemita személyek ellen.

augusztus 12.

Az izraeli Gvanim ének-, és táncegyüttes vendégszerepelt a Goldmark Teremben.

augusztus 16.

Az egri városi önkormányzat alapítványt hozott létre a zsidótemető helyrehozatalára.

augusztus 28.

Tokajban zsidótörténeti tanácskozást tartottak.

augusztus 30.

A magyarországi zsinagógák helyreállításának javára hangversenyt adott a Honvéd együttes férfikara a Hősök templomában. A hangverseny egyben Magyarországi bemutató is volt. Műsoron szerepelt Mendelssohn férfikarra írt dalciklusa, valamint részletek hangzottak el a szerző Éliás című oratóriumából.

A NÜB Bergen-Belsen-i táborcsoportja zarándokutát szervezett Bergen-Belsenbe.

A Holmi 1993/8. számában Komoróczy Géza professzor cikke jelent meg „Apák és fiúk” címmel. (1066-1070. p.)

A Világosság 1993/8-9. számában Kovács András „Zsidók és magyarok. Csoportsztereotípiák a mai magyar egyetemisták körében” című tanulmánya (68-75. p.).

szepember hónap

szepember 1.

A Múlt és Jövő „Budapest” (1993/2.) számának megjelenése alkalmából Demszky Gábor főpolgármester fogadást adott a Városházán.

szepember 2.

A még felújítás alatt lévő, ám majdnem teljesen helyreállított Rumbach Sebestyén utcai zsinagógában tartotta új kiadványai, valamint a templom épületének bemutatóját az MTA Judaisztikai Kutatócsoportja. A Rumbach-templomról és gyülekezetéről Kéri Lajos, a Bszh elnöke tartott előadást. Ines Müller „A Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga” című tanulmányát, Haraszi György az általa szerkesztett „Magyar zsidó levéltéri repertóriumot”, Jólesz László és Turán Tamás Szabolcsi Lajos: „Két emberöltő” című művét mutatta be. Komoróczy Géza és Kéri Lajos beszédét az Új Élet 1993. szeptember 15-i száma tartalmazza.

szeptember 3.

Szegeden Glattfelder-konferenciát tartottak, ahol Pál János „Glattfelder püspök és az 1938-39. évi zsidótörvények” címmel tartott előadást. Az előadás szövegét közölte a Délmagyarország című napilap 1993. szeptember 3-i száma.

szeptember 4.

1. Horthy Miklós újratemetését rendezték meg Kenderesen. A Magyar Tengerészek Egyesülete 1990. december 20-i közgyűlésén határozta el, hogy gyűjtést indít Horthy hamvainak hazahozatalára és újratemetésére. A ceremónia gondolata kezdettől fogva heves politikai, történelmi vita tárgya volt belföldön és külföldön egyaránt. Az Antall-kormány eredetileg családi ügynek minősítette az újratemetést, majd határozottan a revizionista törekvések kerekedtek felül. Antall 1993. augusztus 23-i televíziós nyilatkozatában elkötelezett hazafinak nevezte Horthyt, akinek helye van magyar földben. Hangsúlyozta, hogy az újratemetésnek kegyeleti, és nem politikai aktusnak kell lennie. A kormány több tagja - hivatalos szóhasználat szerint "magánemberként" - jelen volt a temetésen, amelyet végül a Magyar Televízió egyenes adásban közvetített. Antall József személyesen a temetést követő napokban róta le tiszteletét a sírnál, a temetésen azonban felesége és fiai képviselték a családot. Az 1993. augusztus 7-i „Kurírban” téves információ jelent meg arról, hogy Schweitzer József főrabbi elfogadta a meghívást a temetésre. Az álhíre zsidók tömegei tiltakoztak a hitközségnél, ezért napilapokban helyreigazítások jelentek meg, 1993. szeptember 1-én pedig Schweitzer József főrabbi az „Új Életben” is hivatalosan cáfolta, hogy részt venne Horthy Miklós kenderesi újratemetésén. Annál is inkább távol kell maradnia, mert a temetést szombaton tartják. Zsidó szervezetek tiltakozásul a két háború közötti szellemiség újjáélesztése ellen a temetést megelőző napon csendes megemlékezést rendeztek a Wesselényi utcai mártír emlékműnél. (A Wesselényi utcai demonstráción a zsidóság ismert képviselőin kívül ismert nem zsidó személyiségek - pl. Lengyel László, Iványi László lelkész - is szolidaritásuk kifejezéséül megjelentek.) A tüntetés résztvevői közül sokan átvonultak a Vérmezőre, ahol a „Demokratikus Charta” tiltakozó rendezvényén a szakadó eső ellenére sok ezren összegyűltek. A „Horthy-rendszer búcsúztatását” Jancsó Miklós rendezte a Horthy-korszakban élt, emigrálni kényszerült, vagy itthon üldözött művészek, szociográfusok műveiből. Mészöly Miklós, Konrád György, Farkasházy Tivadar beszélt a demonstráló tömeghez.

2. „Kormányzati politika és a zsidóság Magyarországon a két háború között” címmel Glatz Ferenc és Sipos Péter történész tartott előadást a Bethlen téri Oneg Sabbath Klubban. (VII. István u. 15.). A témához hozzászólt Schweitzer József főrabbi, Engländer Tibor a klub vezetője és Gadó György országgyűlési képviselő is.

szeptember 6.

Pozsonyban a Duna-híd közelében neonáci suhancok megverték Baruch Mayers főrabbit.

szeptember 10.

1. A Legfőbb Ügyészség megtagadta a nyomozás Landeszman főrabbival szemben, mivel nem követett el bűncselekményt.

2. Újra avatták a helyrehozott a Vasvári Pál utcai zsinagógát és kultúrtermet. Baruch Oberlander rabbi avatóbeszéde után Karádi Gábor körzeti elnök ismertette a templom történetét. Egy párizsi hitközség ajándék tórát adott a templom újjászentelésére.

szeptember 11.

A Mazsike Klub vendége volt Koltai Róbert, akivel a „Sose halunk meg” című filmjéről beszélgetett Götz Eszter.

szeptember 12.

A szeptember 15-én kezdődő 5754-ik zsinagógai év a Holocaust 50. évfordulója emlékévének kezdete. Ez alkalomból a Mazsihisz a budapesti túlélők számára gyászünnepeket rendezett a Kozma utcai temetőben.

szeptember 14.

A Legfelsőbb Bíróság precedens értékű ítéletet hozott abban az ügyben, amelyet egy hatósági bizonyítvány megváltoztatása iránt nyújtott be a felperes. Az ügyfél sérelmezte, hogy a részére a kárpótlási törvény szerint őt megillető nyugdíj-kiegészítéshez kiállított hatósági bizonyítvány a személyes szabadság korlátozásának kezdetét a gettóba kényszerítés időpontjában jelölte meg, holott a sárga csillag viselését a nyilasok 1944. április 5-étől rendelték el. A sárga csillag viselése a felperes szerint a személyi szabadság súlyos megsértése. A Fővárosi Bíróság első fokon elutasította a kérelmet, a Legfelsőbb Bíróság azonban úgy ítélte, hogy az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatalnak a sárga csillag viselésének elrendelésétől kell figyelembe vennie a személyi szabadság korlátozását.

szeptember 16.

Ros Hásáná alkalmából Mádl Ferenc művelődési és közoktatási miniszter, Faragó János VII. kerületi polgármester és Horváth Balázs országgyűlési képviselő küldött üdvözetet Schweitzer József főrabbinak. Bill Clinton, az Egyesült Államok elnöke levélben köszöntötte a Rabbiképző vezetőit a zsidó újév alkalmából.

szeptember 18.

1. A Mazsihisz létrehozta a Magyar Holocaustbizottságot az 50. éves évforduló megemlékezéseinek szervezésére, (amely nem azonos a kormány által novemberben létrehozott Országos Holocaust Emlékbizottsággal). Elnöke Beér Iván lett.
2. Emléktáblát avatnak a szentesi gettó helyén.

szeptember 19.

A Soproni Határőr Igazgatóság falán emléktáblát avattak a Kanadában élő (!) Almásy Tibornak, akit a Yad Vasem Intézet is kitüntetett a háború alatt több száz munkaszolgálatos életét mentette meg laktanya parancsnokként.

szeptember 22.

Nyékládházán elkezdte a zsidótemető helyreállítását Furman Imre MDF-es képviselő által indított MDF-es temető-rehabilitációs mozgalom.

szeptember 23.

Tuzson-Berczeli Péter festőművésznak, az Ájin-csoport tagjának kiállítása nyílt meg a Csók István Galériában. (Váci u. 25.)

szeptember 21.

1. Vatikánban történelmi találkozó jött létre II. János Pál pápa és Israel Meir Lau, Izrael askenázi főrabbi között.
2. Szabó Lukács MIÉP-es képviselő a parlamentben "Csendőrsors és Kirekesztők - avagy létezik-e törvénye előtti egyenlőség Magyarországon" címmel interpellált a legfőbb ügyészhez. Györgyi Kálmán írásbeli válaszát a napilapok 1993. október 2-án közzé tették.

szeptember 22.

Több napot Magyarországon töltött Raphael Patai. Az Írószövetség épületén előadást tartott Patai József irodalmi munkássága és a modern magyar zsidó irodalom kibontakozása címmel. 1993. szeptember 27-én a Vörösmarty tér 2-ben „Mítosz, történelem, irodalom, barátság és közös munka Robert Graves-szel” címen, 1993. október 1-én pedig az ELTE Tanácstermében „Istennők a Bibliában” címmel tartott előadást.

Raphael Patai

szeptember 27.

A Magyar Televízió 10 órás műsort sugárzott Izraelről, Izraelből.

szeptember 30.

A Fővárosi Bíróság felmentő ítéletet hirdetett a „Hunnia” című folyóirat egykori főszerkesztője, Kunszabó Ferenc, és másodrendű vádlott Fodor János főorvos ellen közösség elleni izgatás miatt indított perben. 1993. november 23-án Suchman Tamás MSZP-s honatya a parlamentben azzal vádolta Balsai István igazságügy minisztert, hogy presszionálta a bíróságot a Hunnia-ügyben hozott felmentő ítélet meghozatalára. A képviselő kifogásolta, hogy a jogerőre még nem emelkedett ítélet indoklása a nyilvánosság elől el van zárva. Csak hírek vannak arról, hogy a szeptember 30-én hozott ítélet indoklása szerint 1990. óta Magyarországon antiszemita véleménynek is hangot lehet adni. A képviselő szóvá tette, hogy a zsidó szervezetek által kért antiszemitizmus elleni törvény megalkotása helyett meglepően enyhe ítéletek születtek. A győri ügyben az osztrák vádlott 10 évet kapott, a magyarok felfüggesztett büntetést kaptak. Balsai cáfolta a vádakát.

Lányi Zsolt: „Mit ér a magyar, ha zsidó” című tanulmánya a Liget 1993/őszű számában jelent meg. (59-69. p.)

A Nagykállói Baráti Kör rituális imahelyet hozott létre az iskolaépület egyik helyiségében a Taub Eizik Izsák csodarabbi sírjához zárandoklók részére. A tervek szerint itt helyezik el az Ámos Imre-hagyatékot is, amit Anna Margit és Péter Vladimir a városnak ajándékozott. Ámos Imre naplóját már kiadta a baráti kör és könyvtár. Tervbe vették még Szilágyi Windt László egykori nagykállói polgár „A Kállói Cadik, a nagykállói zsidó hitközség története” című, Izraelben megjelent könyvének kiadását, valamint Szabolcsi Lajos 1919-ben megjelent „A leveleki menyegző, Három zsidómese” című könyvének reprintjét.

A nyíregyházi Síp utcai zsinagóga külső helyreállítására mintegy 2 millió forintot fordított a nyíregyházi hitközség, a Mazsihisz és a polgármesteri hivatal. A hitközség történetét Riczu Zoltán történész dolgozta fel.

Az 1993/94-es tanévben az ORI vendégprofesszorai Menachem Meron és Ervin Birnbaum natanjai rabbi voltak.

A Szombat 1993/7 számában Komoróczy Géza „Mi legyen a „Rombach-zsinagóga” épületével?” című írása jelent meg (13. p.). Várai Emil Fehér László festőművésszel készített interjút „Szabad akaratomból...” címmel (38-42. p.). Szegő Krisztina „Szombat Vállalkozói Klub” szervezésébe kezdett (14-15. p.).

október hónap

október 3.

1. A CIA nyilvánossá, illetve kutathatóvá vált belső jelentéséből kiderült, hogy Raoul Wallenberg az amerikai kormány egyik ügynökségének, a US War Refugee Boardnak volt alkalmazottja.

2. A mértékadó értelmiség felháborodásának adott hangot, amikor az Antall-kormány frissen létrehozott új hivatalának, a „Nemzeti Tájékoztatási Hivatalnak” az élére Varga Domokos Györgyöt nevezte ki. V.D.Gy.: „A kisebbség és a zsarnokság” címen 1990. április utolsó szombatján közzétett antiszemita cikkét a szellemi élet nem felejtí el. A Fasizmus Üldözötteinek Érdekképviseleti Fóruma levélben tiltakozott Antall Józsefnél V.D.Gy. kinevezése ellen.

október 3-5.

A NÜB auschwitz-i táborcsoportja zarándokutat szervezett az „Atlasz” utazási iroda közreműködésével.

október 20.

Szabad György, az Országgyűlés elnöke kérésére fogadta az amerikai United Jewish Appeal misszió képviselőit.

október 23.

1. A magyar zsidóság egykori és mai válaszútjairól rendezett kerekasztal-beszélgetést a „Szombat” szerkesztősége Szabolcsi Lajos frissen megjelent „Egy emberöltő” című visszaemlékezései kapcsán. Az Egyenlőség egykori főszerkesztőjének tevékenységéről Smelczer Herman Imre, St. Gallen-i főrabbi, Schweitzer József főrabbi és Szabolcsi Miklós irodalomtörténész beszélgetett a Mazsike Garay utcai Klubjában.

2. A Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti keresztjével tüntették ki Dávid Katalint egyháztörténelmi munkássága elismeréseként.

október 28.

1. Amerikai zsidó zenészek közreműködésével avantgard zsidó fesztivált rendeztek a Magyar Narancs a Playboy és a Múlt és Jövő támogatásával a Petőfi Csarnokban.

2. Veszprémben újjáalakult a hitközség. Tiszteletbeli elnöknek Füzesi Lászlót, elnöknek Wollák Lászlót választották.

3. Magyar - Izraeli Kereskedelmi Kamara alakult.

október 29.

Váratlanul meghalt Reviczky Ádám, a Keresztény - Zsidó Társaság egyik alapító tagja. (1921-1993.)

október 30.

Nagykátán második világháborús emlékművet avattak. Seres János és Szórádi Zsigmond alkotásának talapzatára 194 zsidó és 164 nem zsidó áldozat nevét vésték fel. A Szent György parkban felállított mementőt Dornbach Alajos avatta fel.

A Szochnut 10 hónapos haladó héber nyelvtanfolyamot indított a Damjanich u. 28/b alatti irodájában.

A hónap elején tartotta tanévnyitóját a Soros György alapította Közép-Európai Egyetem.

A Magyar Tudomány 1993/10. számában jelent meg Komoróczy Géza „Történelem a próféták kezében” című tanulmánya.

A Békés megyei Dobozon a helyi önkormányzat helyreállítottá a zsidótemetőt, és a folyamatos gondozást is biztosítja.

Tető alá került a kiskunhalasi zsinagóga. A helyreállítás munkálataihoz 700 millió forintot adott Sepsi László helybéli vállalkozó. A befejezéshez hiányzó összeg pótlására az Országos Műemlékvédelmi Felügyelet ígéretet tett.

A Szabolcs megyei Ópályiban emlékművet avattak a második világháború áldozatai, köztük 300 zsidó emlékére.

A Hajdú megyei Sárrétudvaron emléktáblát avattak Sámuel Krausznak, a község néhai rabbijának. Az emléktáblát Saje Grosz, Brooklynban élő, Bodrogkeresztúrról elszármazott rabbi kezdeményezésére állították. Az ünnepségre a helyi önkormányzat helyrehozta a zsidótemetőt is.

Jacques Michael, a Hadassza Kórház igazgatója meglátogatta az Amerikai úti Szeretetkórházat.

A haifai székhelyű ELBIT Ltd. gyógyászati eszközöket gyártó vállalat műszereket adományozott a Szegedi Orvostudományi Egyetem Belgyógyászati Klinikájának. A diagnosztikai laboratóriumot Schweitzer József főrabbi avatta.

A Szombat 1993/8 számában a magyarországi kasrut helyzetéről készült összeállítás (13-31. p.).

november hónap

november 3.

Az Illyés Gyula Gyógypedagógiai Főiskolán héber estet tartottak.

november 5.

Székely Gábor, Budapest főpolgármester-helyettese bejelentette, hogy iskolaépületet építenek a már három éve működő Lauder Javne Zsidó Közösségi Iskola számára a Budakeszi út 48. szám alatti telken. A telket a főváros adta 99 évre ingyenes használatba. Az építkezés további költségeinek több mint felét, 4,25 millió dollárt Ronald Lauder állta. Magánszemélyek, továbbá más szervezetek adakozásából jön össze a még hiányzó rész a tervek szerint. Az iskola az épület elkészültéig három helyen - a Lendvay utcában, a Gárdonyi Géza utcában és a Tárogató úton működött.

november 6.

Zwi Somron „A Biblia szerepe a zsidó nép kialakulásában és túlélésében” címmel tartott előadást az Oneg Sabbath Klubban.

november 7.

1. Keresztény - Zsidó teológiai hét kezdődött Budapesten. A rendezvény keretében a zsidóság történetéről tartott előadást Domán István, Berger István, Markovits Zsolt, Frölich Róbert és Raj Tamás.
2. A pápai hitközségben a Szochnut képviselői, Tuvia Raviv és Jichac Blonder tartottak előadást az Izraelt érintő legújabb eseményekről.
3. Jichak Rabin izraeli miniszterelnök Tel Avivban átadta a Szenes család Izraelben élő tagjainak azt a magyar okmányt, amely az 1944-ben kivégzett Szenes Hanna ejtőernyős hadnagyot felmentette a hazaárulás vádjától.

november 11.

1. Kunszentmártonban Markovits Zsolt rabbi újraszentelte a város két zsidótemetőjét. A temetőket a Furmann Imre által kezdeményezett akció keretében hozták rendbe.

2. A Kristályéjszaka 50. évfordulóján nemzetközi konferencia kezdődött Dobogókőn. A "Kelet-és Közép-Európa zsidósága: Veszélyeztetett fajok" címmel rendezett négynapos tanácskozást Jeszenszky Géza külügyminiszter nyitotta meg, jelen volt Demszky Gábor főpolgármester is. Az 1985-ben alapított Európai Izrael Fórum által rendezett tanácskozásokon mintegy 150-en vettek részt. Karsai László „Zsidók és kommunizmus” címmel tartott előadást, Simon Samuels, a párizsi székhelyű Wiesenthal Intézet európai igazgatója „A holocaust tagadókról és a közel-keleti békefolyamatról” beszélt.

3. Megtartották a Yahalom Zsidó Szabadegyetem első előadását az ORI eladótermében. A szabadegyetem előadásait Hegedűs Gyöngyi, Novák Attila, Pécsi Katalin, Schweitzer Gábor és Toronyi Zsuzsanna szervezték több éven át.

november 13.

1. „Illegális zsidó szervezetek a pártállam idején” címmel vitaestet rendeztek az Oneg Sabbat Klubban.

2. A Magyar Televízió „Zsidók a Kárpát-medencében” címmel Zala Tamás előadását közvetítette.

3. Az Oneg Sabbat Klubban Porscht Frigyes, a Budapesti Zsidó Múzeum munkatársa tartott előadást a „Magyar zsidók szerepe a képzőművészetben” címmel.

november 15.

A magyar zsidók 1945-ös ausztriai halálmenetéről szóló "Minden - hallgatás" című osztrák dokumentumfilmet tűzte műsorára az osztrák televízió kettes csatornája. A dokumentumfilmet Michael Zuzanek rendezte. A film ősbemutatója egy héttel korábban, a bécsi zsidó hetek (november 3-30.) keretében volt a bécsi városházán, ahol felszólalt Helmuth Zilk, Bécs főpolgármestere is.

november 16.

1. Zsidó kulturális napokat Schweitzer József főrabbi és Merész József polgármester nyitotta meg Kecskeméten. A hatnapos rendezvényen fellépett a Goldmark Kórus, és az Anna Frank Gimnázium művészeti csapata. „Avrum ünnepei” címmel fotók és néprajzi tárgyak mutatták be egy munkácsi zsidó életét. Straszer András „Jelenben élő múlt” címmel Bács-Kiskun megye zsidó kulturális emlékeiből rendezett fotókiállítás. Bemutatkozott a Múlt és Jövő című folyóirat, fellépett a Muzsikás együttes „Volt egyszer egy kis zsidó” című műsorával, volt kóserkóstoló is. A „Hagyaték” című tárlat Ámos Imre, Farkas István, Mednyánszky László, Váli Dezső zsidó témájú képeiből mutatott be néhányat. Jancsó Miklós: „A kövek üzenete” című, ötrészes dokumentumfilmje Magyarország és a szomszédos országok zsidó emlékeit örökíti meg. Alkotótársai (Böjte József, Erdélyi Lajos fotóművész és Kőbányai János író is. A forgatási napló megjelent a Filmvilág 1993/12. számában (4-7. p.).

2. A holocaust 1994 évi ötvenedik évfordulójára való méltó megemlékezés összehangolására, a kormány kezdeményezésére megalakult az Országos Holocaust Emlékbizottság. Az emlékbizottság létrehozásának gondolatát Suchman Tamás keszthelyi hitközségi alelnök, MSZP-s honatya vetette fel szeptember 22-én Katona Tamásnak írt levelében. Suchman azt kérte a miniszterelnöki hivatal államtitkárától, hogy a holocaust évfordulójáról ne csak a Mazsihisz emlékezzen meg, mivel az nem csak zsidó ügy, hanem nemzeti ügy is, ezért az állam vegye ki részét a megemlékezésekből. A megalakult emlékbizottság feladata a különböző szervezetek által készített megemlékezések egységes folyamattá szervezése volt az elképzelések szerint. A Mazsihisz vezetése levélben tájékoztatta Katona Tamást, a miniszterelnöki hivatal államtitkárát - aki a bizottság tagjait felkérte -, hogy a Mazsihisz addig nem vesz részt az emlékbizottság munkájában, amíg a bizottságban helyet kap Bogdán Emil, a MIÉP tagja, valamint Zimányi Tibor, aki a zsidó kárpótlási igények többrendbeli nyilvános megkérdőjelezésével hívta fel magára a figyelmet. A Mazsihisz állásfoglalását közzétette az MTI, az 1993. november 20-i napilapok is közölték. Suchman Tamás a Mazsihisz Zimányival kapcsolatos állásfoglalását túlzásnak tartotta, mivel Zimányi maga is a Margit körüti fogház fogja volt. Zimányi a 1993. november 26-i lapokban „Nyílt levélben” tiltakozott az antiszemita minősítés

ellen. November 29-én Ember Mária, Vásárhelyi Miklós és Péli Tamás is kilépett az Emlékbizottság tagjai közül annak elfogadhatatlan összetétele miatt.

3. A holland belügyminiszter 10 ezer guldent adott át a Gondolat Kiadónak az Etty Hillesum Alapítvány megbízásából. Az alapítvány az adományt Etty Hillesum: „A megzavar élet” című naplójának magyar nyelvű kiadására szánta. A 27 évesen Auschwitzban elpusztított Etty Hillesum naplóját 1981-ben találták meg barátai. A könyv magyarországi kiadását Gere Judit kezdeményezte és fordította le, a kiadványt Hernádi Miklós gondozta.

november 17.

1. Vázsonyi Vilmos emléktáblát avatott Budapest-Zugló önkormányzata a Városligetben a Kós Károly sétány és a Vázsonyi Vilmos sétány sarkán.

2. Kriptákat törtek fel a siklósi zsidótemetőben. A nyomozás megindult.

november 19-21.

A pécsi Nevelési Központban bemutatják a „Sikoly - pillanatképek a zsidóság életéből” című darabot, amelyet Szalay Tamás, a pécsi Art stúdió művészeti vezetője állított össze a Tórából vett szövegek alapján. Maga játszotta a főszerepet, vallási szaktanácsadóként Berger István rabbi működött közre. Az előadással a pécsi Art Kísérleti Stúdió harmadik helyet nyert a németországi Fellbachban rendezett nemzetközi ifjúsági és diákszínházi találkozón.

november 20.

1. Mándy Iván, Mészöly Miklós, Nadas Péter, Kornis Mihály és Esterházy Péter megtiltották, hogy műveiket a Magyar Rádióban sugározzák. A lépésre a média-háború eldurvulása készítette a kortárs irodalom jeles képviselőt. Közvetlen előzménye az volt, hogy Boross Péter belügyminiszter egy pártgyűlésen "egészséges vidéki magyar gyerekeket" követelt a magyar médiába „a sápkóros, hadaró, jiddisező flaszter zsunaliszták” helyett.

2. Az Oneg Sabbath Klubban beszélgetésre hívták azokat a Magyarországon élő, egykori katonákat, 1947-48-ban akik részt vettek az Izraeli Függetlenségi Háborúban.

november 21.

1. Kegyeleti ünnepséget tartottak a heves megyei Kálon a zsidótemető helyrehozatala és a mártíremlékmű rekonstrukciója alkalmából. Az ünnepségen jelen volt a Mazsihisz képviselőin kívül Szabad György, az országgyűlés elnöke, valamint David Krausz izraeli követ és Baker rabbi az USA-ból.

2. Gödöllőn, az egykori zsinagóga helyén álló bölcsőde falán a helyi MDF kezdeményezésére emléktáblát avattak. A Kossuth L. u. 5-7-ben a holocaust áldozatainak mementóját Szabad György avatta, az ünnepségen megjelent Schweitzer József főrabbi és David Krausz izraeli nagykövet is.

november 27.

1. Közadakozásból avattak mártíremlékművet Sopronban az 1640 Auschwitzban kivégzett zsidó, és a háború után kitelepített 14000 ember emlékére. Az avatóünnepségen Szabad György házelnök mondott beszédet.

2. A Fővárosi Polgármesteri Hivatal Dísztermében rendeztek gálaestet az 55 évvel ezelőtt, az első zsidótörvény által üldözött zsidó művészek számára Ribári Géza ügyvéd által alapított színház jubileuma alkalmából. A színház a Wesselényi utcai Goldmark-Teremben tartotta előadásait. A jubileumra a Bzsh által alapított „Ribári Géza emlékérem” arany fokozatát Zoltai Gusztáv adta át a gálaesten azoknak a művészeknek, akik már Ribári pódiumán is felléptek 1938-ban.

3. „Antiszemitizmus - vélemény nyilvánítás és uszítás mint jogi kategória” címmel rendeztek vitaestet az Oneg Sabbath Klubban.

4. A Múlt és Jövő 1993/3. számát, amely az Osztrák Magyar Monarchia zsidóságával foglalkozott, a Kossuth Klubban mutatták be. Ezt megelőzően november 8-án Pécsen rendezett felolvasó estet a lap.

Kármán Györgyöt Magyar Televízió elnöke nívódíjjal tüntette ki a zsidó vallási műsorok szerkesztéséért. Kármán György emellett a Rabbiképző templomának orgonistája is.

A Szabolcs megyei Gulácson, Ramacsaházán és Papon közös második világháborús emlékműveket avattak zsidó és nem zsidó áldozatoknak. Mindegyik megemlékezésen jelen voltak a nyíregyházi hitközség elöljárói.

Felújították és újrászentelték a Nagyfuvaros utcai zsinagógát és a kultúrtermet.

A városegyesítés 120. évfordulóján Demszky Gábor főpolgármester a főváros érdekében végzett munkájáért

Budapest-díjban részesítette David Moskovitsot, az Amerikai Alapítványi iskola szellemi atyját.

Kelet-európai zsidó oktatók konferenciáját rendezték meg Visegrádon a Silvánus szállóban. Előadást tartott Smuel Glick és Lee Levine (Jeruzsálem); Ervin Birnbaum, (Natanya); Schweitzer József, Kardos Péter és Schmidt Mária (Budapest); Menachem Schmelczer (New York); Oded Schremer (Bar Ilan Egyetem).

A Magyar Könyvszemle 1993/4 számában jelent meg Remete László: „Egy visszahozott hadizsákmány” című cikke az Országos Rabbiképző Könyvtárába Prágából visszahozott, Adolf Eichmann utasítására elrabolt csaknem 3000 kötetről (419-429. p.)

A Szombat 1993/9 számában jelent meg először mellékletként a „Kommentár” című folyóiratot. Komoróczy Géza „Magyar sajtó erejében zsidó fák, facsoportok. Scheiber Sándor sajtóbibliográfiája elé” című írását közölte e lap (23-28. p.)

december hónap

december 1.

1. Israel Singer, a Zsidó Világkongresszus főtákos a Zsidó Helyreállítási Alap képviselőjeként budapesti villámlátogatása során harmadszor találkozott a Pénzügyminisztérium illetékeseivel és a Kárpótlási Hivatal elnökével a zsidó kárpótlás ügyében. A ZSVK képviselői a találkozótól elvi megállapodás kialakítását, és aláírását várták az örökös nélkül maradt zsidó tulajdonok sorsának rendezéséről. Erre azonban nem került sor. Az Alkotmánybíróság határozata szerint 1993. december 31-ig kellett volna létrehozni a Zsidó Helyreállítási Alapot, ám az országgyűlés alkotmányos mulasztást követett el: december 31-ig nem jött létre az alap. A ZSVK küldöttség Prágában folytatta útját hasonló céllal.

2. Simon Wiesenthal a Tudomány és Művészet becsületrendjével tüntette ki Thomas Klestil osztrák államfő.

december 2.

1. A New York-i Klezmatiks adott koncertet a Petőfi Csarnokban.
2. Soros Györgyöt New Yorkban a „Kelet-európai demokrácia előmozdításáért” küzdő társaság nagydíjával tüntették ki.
3. Tel Avivban meghalt Rappaport Ottó, az Új Kelet munkatársa.

december 1-9.

A Keresztény - Zsidó Társaság vallásszociológiai rendezvénysorozat indított. Ennek keretében Erős Ferenc „A magyarországi zsidó identitás a rendszerváltás után” címmel a Deák téri evangélikus

templom nagytermében tartott előadást; Markovics Zsolt rabbi „Hanuka a modern zsidó életben - A hanuka megjelenése a hagyományban” címmel az újpesti zsinagóga kultúrtermében; Domokos István „A magyar zsidó költők” címmel a Katolikus Lelkészi Hivatal VII. Tömő u. 31-ben; Majsai Tamás „Te vagy-e az eljövendő? - avagy a zsidók messiáskritikájának megváltástani jelentősége” címmel tartott előadást a Mazsike Klubban.

december 4.

Az Oneg Sabbat Klubban Avi Forstner „A Hasmoneus-lázadás - legenda és valóság” címmel tartott előadást.

december 7.

1. Debrecenben a Kölcsey Művelődési Központban Dod Joshua: „József históriája” című arnyjátékát, és Balla Margit: „Gólem” című verses játékát mutatja be Közép-Európa egyetlen ifjúsági diákszínháza, a Javne Színház.

2. A Mátyás-templomban emlékhangversenyt tartanak Lisznyay Szabó Gábornak, a Dohány utcai zsinagóga egykori orgonaművészeinek és zeneszerzőinek, 80 születésnapja alkalmából.

december 11.

1. Betörték a Budapesti Zsidó Múzeumba, és 234 műtárgyat loptak el mintegy nyolc és félmilliárd forint értékben. A rablás tényét csak másnap délután vették észre. A rendőrség az Interpool-lal és a Moszaddal együtt nyomozott a műkincsek után. A BRFK és a Mazsihisz együtt 3 millió forintot ajánlott fel a nyomravezetőnek, akik szinte teljes egészében kifosztották a múzeumot. A tettesek a felújítás alatt álló épület állványzatán jutottak be a termekbe.

2. Szántó Tibor 80-ik születésnapját a Síp utcai színházban ünnepelték családtagjai és a Mazsihisz vezetői.

december 12.

Emlékművet avattak a jászfényszarui zsidótemetőben a második világháborúban elhunyt zsidóáldozatok emlékére. Az avatóünnepségen Raj Tamás főrabbi és Szabad György házelnök mondott beszédet.

december 12-16.

Visegrádon rendezték meg az európai zsidó oktatók konferenciáját.

december 13.

A Pesti Központi Kerületi Bíróság tárgyalta a Magyar Televízió keresetét Szunyogh Szabolcs ellen. A „Köznevelés” című szaknap októberi 8-i számában Szunyogh Szabolcs főszerkesztő „Nyílt levélben” támadta a tévé Parabola című műsorát annak nyílt, és sorozatos antiszemitizmusa miatt.

december 14.

A BZSH közgyűlést tartott. Beszámoló hangzott el az év folyamán végzett felújítási munkákról: Dohány utcai főtemplom, Síp utcai színház rekonstrukció, a Páva utcai konyha korszerűsítése, a Vasvári Pál utcai, a Nagyfuvaros utcai, a Frankel Leó utcai, a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga, valamint a Károli Gáspár utcai imaterem felújítása, továbbá a temetőrekonstrukciók állásáról. A kóser húsellátás biztosítására tárgyalások kezdődtek Izraellel, az egyházi ingatlanok visszaigénylésének helyzetéről is beszámolt Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató. Az Oneg Sabbat Klub kérte felvételét a Mazsihiszbe. Beér Iván beszámolt a Holocaust Emlékbizottság által már előkészített 1994-es megemlékezésekről.

december 15.

1. Féner Tamás 104 képből álló vándor fotókiállítása nyílt meg a Dohány utcai zsinagógában.

2. Gadó György országgyűlési képviselő a parlamentben ellene szavazott annak a javaslatnak, hogy Antall József néhai miniszterelnök temetésének napját (1993. december 19.) nemzeti gyásznappá nyilvánítsák. Kuncze Gábor, az SZDSZ frakciójának vezetője felszólította Gadót, hogy mondjon le mandátumáról.

december 16.

1. Scheiber Sándor irodalmi estet rendeztek New Yorkban az Amerikai - Magyar Barátság Házában. Az előkészítésben részt vett az Első Magyar Református Egyház, a Magyar Zsidók Világszövetsége, az Amerikai Magyar Televízió, a Hungária Rádió és a New York Figyelő.

2. Betörték a Nagyfuvaros utcai zsinagógába is. A csillárt és a fémperselyt vitték el.

december 19.

1. Schweitzer József főrabbi Antall József miniszterelnök temetésén elmondott búcsúztató beszédét az Új Élet 1994. január 1-jei száma közölte.

2. A Mazsihisz közgyűlést tartott a Síp utcai színházban. Szó volt a politikai pártokkal való kapcsolattartásról, a holocaust 50. évfordulójára való emlékezés előkészítéséről, és a Zsidó Múzeumban történt rablás felderítésének állapotáról. A Révay u. 16. szám alatti Bálint Zsidó Közösségi Ház létesítéséről és annak hasznosításáról Zoltai Gusztáv számolt be. A létesítmény üzemeltetését egy évig a Joint állja a tervek szerint. Megemlékezett a bajai és a kiskunhalasi hitközség rendkívül eredményes működéséről. A Mazsihisz intézményeiről szólva az ügyvezető igazgató elmondta, hogy az Uzsoki utcai Kórház tüdő-, és idegostályának rekonstrukciója folyik. A mintegy 40 zsidó temetőben végzett nagyobb rekonstrukciók közül kiemelte a mosonmagyaróvári, a szentesi, a gödi, a pilisi, a nagydémi, a zalaegerszegi, a tamási, az alsópetényi, a nagyszekeresi, a dunaharaszti és a siklósi temetőkben végzett felújításokat. A vidéki zsinagógák közül a kiskunhalasi, a keszthelyi és a nyíregyházi templomot emelte ki. Az MAOIH-gel közösen tervezték a balatonfüredi üdülő felújítását, és folytatták a tárgyalásokat a kormányzattal a vidéki ingatlanok visszaigényléséről.

3. Padovában emléktáblát avattak Giorgio Perlasca emlékére. Az ünnepségen jelen volt Szörényi László irodalomtörténész, magyar nagykövet is.

december 30.

Rómában aláírták a Vatikán és Izrael közötti alap-megállapodást, ezzel létrejöttek a diplomáciai kapcsolatok a két ország között. Ezzel az egyezményrel a két ország kölcsönösen elismerte egymást.

A Vigadó Galériában Ország Lili kiállítást rendeztek meg.

Grünwald Lipót „A haszidizmus története Magyarországon” címmel kétrészes tanulmányt jelentetett meg az Egység 1993/12. és 13. számában. (9-10. p.).

Monostori Imre a Tiszatáj 1993/12. számában „A "zsidókérdés"-ről – többféleképpen” címmel írt tanulmányt. (71-85. p.).

Svéd László dokumentumokat tett közzé a Múltunk 1993/2-3. számában „A magyar zsidóság és a hatalom 1945-1955” címmel (248-298. p.).

Herskó Mózes: „A karcagi zsidók története” című Jeruzsálemben megjelent könyvét ismertette Körömdi Lajos a Jászkun Krónika 1993. november 18-i számában.

Bóday Pál „Egy alultáplált könyvtárról” címmel ismertette az Országos Rabbiképző Intézet Könyvtárának történetét a Vasárnapi Hírek 1993. december 5-i számában.

A Replika 1993/11-12. Számában jelent meg Virág Teréz tanulmánya „Az eltüntetett svasztikától a zsinagógáig. – A horogkereszt egy holocaustot túlélő család harmadik generációs gyermekének rajzaiban” címmel (136-141.p.).

Karsai László tanulmányt közölt az Aetas 1993/4 számában „Holocaust Romániában és Szlovákiában” címmel (236-242. p.).

A Szombat 1993/10 számában „Lubavics és a messiás” melléklet készült (13-30. p.). Schweitzer Gábor: „Vigyázó szemetek Ciónra vessétek! Nézetek a magyarországi cionista mozgalomról a két világháború közötti zsidó sajtóban” címmel kétrészes tanulmányt közölt. (1. rész: 1995/10/31-35. p. és 1994/1/27-30. p.).

1993-ban történt:

Megalakult a „Yad Vasem Intézet tevékenységét támogatók köre.” Az elnök Székely Gábor főpolgármester-helyettes. A holocaust 50. évfordulójára felmérték, hogy a mintegy 3000 magyarországi település közül hol van holocaustra emlékeztető tábla, emlékmű, egyéb, a zsidóságnak mementőt állító létesítmény.

A Bzsh ebben az évben alapította a Cödoko Alapítványt a zsidó szociális, nevelési és kulturális feladatok segítése céljából. A szervezet kuratóriumának elnöke Ungár Richárd.

A Magyar Hírlap szombati „Ahogy tetszik...” mellékleteiben Faludy Györgynek állandó rovata volt. „Jegyzetek a kor margójára” címmel.

Dénes Gábor és Liling Tamás „Bélyeges sereg” címmel dokumentumfilmet készített a munkaszolgálatosokról.

A Szegedi Ékszerész Bt. zsidó kegytárgyak előállítására szakosodott. A cégnek Budapesten Zuglóban is nyílt műhelye, ahol bármilyen kegytárgy másolatát elkészítik. A társaság exportra is dolgozik.

Netanján utcát neveznek el Eötvös Károlyról.

A zsidó iskolákban 190 elsős kezdte meg tanulmányait, velük együtt 1023 gyerek tanul zsidó iskolákban.

A Mazsihisz 87 ingatlant igényelt vissza 1993-ban.

Bencsik János „A zsidók Tokaj-hegyalján” című tanulmányát közölte a Miskolci Herman Ottó Múzeum Paraszti és mezővárosi kultúra a XVIII-XX. században című kötetében. (305-316. p.)

Szántóné Balázs Edit „A körmendi zsidóság és hitközségének rövid története” című tanulmánya jelent meg a körmendi polgármesteri hivatal „A körmendi egyházközségek és a hitközség története” című kiadványában. (481-581. p.)

Temetők:

Esztergom mindkét zsidó temetőjének lett gondozója. A helybéli gondviselők mellett a BSZH is ügyel a temetők állapotára.

Rendszeresen gondozzák a kiskőrösi zsidótemetőt a helybéli kertészeti iskola tanulói.

A Mazsihisz temetőrendezési munkákat támogatott Dobozon, Csarodán, Tinnyén, Hidasnémetiben, Ófehértón, Baktalórántházán és Nagyszekeresen. A helyi önkormányzatok Dunaújvárosban, Marcaliban, Kiskunfélegyházán, Siklóson, Cégéndányádon, Tunyogmatolcson, Izsákon, Szarvason, Békéscsabán, Szentesen, Szombathelyen, Veszprémben, Tapolcán, Abonyban, Keszthelyen és Kiskunhalason.

A Yahalom Zsidó Szabadegyetem előadásai 1993-ban:

november 11.

Fröhlich Ida: A Holt-tengeri tekercsek.

Schweitzer József: A monoteizmus és a politeizmus harca a prófétai könyvek tükrében.

november 25.

Karády Viktor: Asszimiláció, szekularizáció és zsidó identitás, avagy lehet-e az asszimiláns jó zsidó?

Kovács Ö. József: A zsidóság társadalomtörténete Magyarországon a XVIII-XIX. században.

december 2.

Kisbali László: Moses Mendessohn és a zsidó felvilágosodás.

Tatár László: Tradíció és modernizmus, avagy a zsidó felvilágosodás vallásbölcselete.

december 16.

A zsidó népzene. Sipos Mihály és a Muzsikás együttes estje.